

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyriľometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy
Sociální pedagogika

Marcela Nesvadbová

Kniha s prožitkem - cesta ke čtení

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: Mgr. Helena Pospíšilová, Ph.D.

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně na základě konzultací a použila jen uvedené prameny a literaturu.

.....

podpis autora

Poděkování

Děkuji Mgr. Heleně Pospíšilové Ph.D. za vstřícný přístup a odborné vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Sdružení D Olomouc	8
1.1 Charakteristika organizace	8
1.2 Cíle	8
1.3 Hodnoty a poslání	9
1.4 Vize	9
1.5 Vzdělávací činnost	10
1.6 Prostory organizace	11
1.7 Typ organizace a ekonomická situace.....	12
1.8 SWOT analýza	14
2 Kniha s prožitkem - cesta ke čtení.....	18
2.1 Zaměření projektu a idea projektu	19
2.2 Cíl projektu a cílová skupina.....	19
2.3 Zdůvodnění potřeby projektu	20
2.4 Materiální zabezpečení.....	21
2.5 Personální zabezpečení	24
2.6 Harmonogram projektu a realizační plán.....	24
3 Putování s myškou.....	25
3.1 Cíl programu a cílová skupina	25
3.2 Téma a myšlenka.....	25
3.3 Aktivity před četbou.....	26
3.3.1 Co si s sebou vezmu do kufru	26
3.3.2 Domečky pro zvířátka.....	27
3.3.3 Tajemný košík.....	28
3.3.4 Řešení záhady	28
3.3.5 Obří leporelo a tajemné zvířátko	29
3.3.6 Hra na myšky a kocoura	30
3.3.7 Hrajeme si na malíře	31
3.3.8 Vymysli název pro svou ilustraci.....	31
3.3.9 Předvídání z ilustrace knihy.....	32

3.3.10	Tři slova	32
3.4	Aktivity v průběhu četby.....	33
3.4.1	Dramatizace textu	33
3.5	Aktivity po četbě	36
3.5.1	Mapa příběhu	36
3.5.2	Písmenkové bludiště	37
3.5.3	Výtvarná tvořivost ve škole	38
4	Utajený svět	39
4.1	Cíl programu a cílová skupina	39
4.2	Téma a myšlenka.....	39
4.3	Rychlý výběr knih	40
4.4	Naladění skupiny.....	41
4.5	Co víme o vesmíru	42
4.6	Tajemný vesmír.....	43
4.7	Třepací krabičky.....	44
4.8	Vesmírná mise.....	44
4.9	Zuřivý reportér	45
4.10	Klíčová slova.....	46
4.11	Mapa příběhu	47
4.12	Kartičky s tvrzením (ano / ne / možná).....	48
4.13	Zápis v kronice	49
4.14	Živý regál	50
4.15	Tajemná kniha.....	50
4.16	Majusa.....	52
4.17	Vzkaz.....	53
4.18	Pětílístek.....	54
	Závěr	55
	Seznam použité literatury	56
	Seznam příloh	60

Úvod

Dnešní doba nabízí dětem a dospívající mládeži velké množství atraktivnějších a zajímavějších aktivit než je čtení. Velká část dětí tráví volný čas na sociálních sítích a nemá dostatečnou motivaci ke čtení. Čtení je pro ně nuda a většinu informací, které potřebují ke svému vzdělávání, si vyhledají na internetu. Všechny informace však nemusí být vždy věrohodné. Starší děti mají problémy s učením, malou slovní zásobu a problémy s porozuměním a shrnutím textu.

Sdružení D se dlouhodobě věnuje realizaci vzdělávacích prožitkových programů pro děti a mládež a také podporuje vzdělávání učitelů.

Cílem bakalářského projektu je vytvořit dva programy pro mladší čtenáře, které mají ukázat dětem a pedagogům zajímavou cestu ke čtenářství. Oba programy také podporují kooperaci a rozvíjí týmového ducha a mají poskytnout dětem prostor pro společný prožitek prostřednictvím zajímavých aktivit. Pro programy je společný motiv cesty, podněcování pozitivního vztahu ke čtení, podporování čtenářských dovedností a posilování pozitivního klimatu třídy. Program pro pokročilejší čtenáře zahrnuje i poselství hodnot naší planety Země a touhu po poznání jiných světů a umožňuje starším dětem zamyslet se nad důležitými životními hodnotami. Projekt vychází z oceněných dětských knih českých autorů a chce dětem a učitelům ukázat, že čtení může být i zábava a prostor pro sdílení společných zážitků. Dále chce upozornit na zajímavé současné dětské autory.

První kapitola bakalářského projektu obsahuje charakteristiku neziskové organizace Sdružení D, přehled její vzdělávací činnosti, cíle, poslání, vize a SWOT analýzu.

Druhá kapitola se věnuje obsahu projektu, popisuje jeho záměr a cíle, zdůvodňuje potřebnost projektu, vysvětluje výběr metod a zabývá se také finančním a personálním zajištěním.

Třetí kapitola obsahuje vytvořený program na podporu čtenářství pro začínající čtenáře, který má dvě verze, kratší a delší. Kratší verze je určena pro předškolní děti MŠ a trvá 60 minut. Delší verze trvá 90 minut a je určena pro 1. - 2. ročník ZŠ.

Čtvrtá kapitola podrobně popisuje program na čtenářskou gramotnost pro pokročilejší čtenáře, který je určen pro 4. - 6. ročník ZŠ, vždy pro 1 třídní kolektiv a

trvá 180 minut. Program je rozdělen na dva bloky. První blok je zaměřen na naučnou literaturu o vesmíru. Druhý blok se věnuje sci-fi příběhu s detektivní zápletkou.

1 Sdružení D Olomouc

Sdružení D zapsaný ústav, 17. listopadu 1266/43, Olomouc, 779 00

web: www.sdruzenid.cz, email: programy@sdruzenid.cz

Ředitel: Ing. Pavel Němeček, tel: +420604637682

email: info@sdruzenid.cz

Programová vedoucí: MgA. Mgr. Alena Palarčíková, tel: +420773649749

email: alena.palarcikova@email.cz

1.1 Charakteristika organizace

Sdružení D nabízí školám prožitkové programy zaměřené na osobnostní růst, primární prevenci a adaptační programy pro 1. i 2. stupeň ZŠ a SŠ. Interaktivní prožitkové programy používají ověřené metody z tvořivé dramatiky, využívají moderních metod a poznatků sociální psychologie a také se opírají o alternativní výukové směry.

Sdružení D každoročně rozšiřuje nabídku programů o aktuální témata naší společnosti. V roce 2015 obohatilo svou nabídku programů o vzdělávání pro žáky 1. a 2. stupně, které je zaměřeno na prevenci kyberšikany. Programy postupně seznamují žáky s nástrahami internetu. V programech děti hravou formou prozkoumávají několik situací ze života, způsob práce dovoluje žákům zasahovat do děje a vlastními návrhy prostřednictvím svého prožitku pomáhají konstruktivně řešit krizové situace. Prožitkové preventivní programy podporují vzájemnou spolupráci a pomáhají uvědomit si problémy dnešní společnosti a jejich důsledky.

1.2 Cíle

- Metodami tvořivé dramatiky posilovat a rozvíjet sociální dovednosti dětí a mládeže.

- Formou vlastního prožitku a zkušeností dlouhodobě a systematicky ovlivňovat pozitivní názory a postoje žáků a studentů, a tím předcházet rizikovému chování dětí a mládeže a přispívat k pozitivnímu klimatu třídy.¹

1.3 Hodnoty a poslání

Etický přístup

Ctíme svobodu myšlení, toleranci a rovnost.

Pozitivní přístup

Přístupujeme k životu s optimismem, humorem a nadhledem.

Tvořivost a originalita

Jsme otevřeni novému, baví nás být originální v přístupu i v řešení.

Umění

Umění nás inspiruje a pomáhá nám rozvíjet sebe i druhé.

Sociální zdatnost

Rozvíjíme dovednosti důležité k dobrému fungování v mezilidských vztazích.

Profesionalita

Přijímáme odpovědnost, posilujeme odbornost a kvalitu.

Ekonomická perspektiva

Vytváříme organizaci, která není založená jen na jednorázových projektech, ale chce směřovat k dlouhodobé stabilitě a rozvoji.²

POSLÁNÍ

Prostřednictvím aktivního sociálního učení posilovat osobnostní růst, rozvíjet emoční a sociální inteligenci, vracet umění do hry.³

1.4 Vize

Motto: Umění jako prostředek porozumění sobě i okolnímu světu.

¹ Srov. NĚMEČEK, Pavel, SNOPKOVÁ, Zuzana. *Koncepce Sdružení D a koncepce programů primární prevence*. 2016, s. 3-6.

² NĚMEČEK, Pavel. *Strategický plán 2016 - 2018*. Sdružení D, z.ú. Olomouc, s. 2.

³ NĚMEČEK, Pavel. *Strategický plán 2016 - 2018*. Sdružení D, z.ú. Olomouc, s. 3.

Kolem nás je mnoho netolerantního a agresivního chování. Napětí je jak ve světě dospělých, tak ve světě dětí. Metodami aktivního sociálního učení usilujeme o to, aby k sobě lidé byli více vnímaví, chápající, aby byli ve vztazích tvořiví a tolerantní. Věříme tomu, že zdravé sebepojetí, schopnost pozitivního myšlení a kvalitní mezilidské vztahy pomáhají k radosti a plnosti života.

Chceme poskytnout ucelený vzdělávací systém sociální výchovy pro moderní školu a některé z principů využít i v sociálních službách. Usilujeme také o to, nabídnout veřejnosti větší možnost zapojit se do specifických divadelních aktivit.⁴

1.5 Vzdělávací činnost

Programová nabídka Sdružení D zahrnuje programy pro nejmladší děti až po dospívající mládež zaměřené na osobnostní rozvoj a prevenci rizikového chování. Sdružení D se dále zabývá všeobecnou primární prevencí i selektivní prevencí rizikového chování a nabízí školám balíček Ročních preventivních programů doplněný o spolupráci dětského psychologa. Balíček obsahuje celkem tři tříhodinová setkání (interaktivní cvičení, strukturované drama s prvky osobnostně sociální-výchovy a divadlo fórum). Téma si zvolí třídní učitel nebo metodik prevence podle svých potřeb. Svůj výběr může konzultovat s vedoucím prevence nebo psychologem Sdružení D. Programy se zaměřují na posílení zdravé sebeúcty a respektujícího chování a na posílení vztahů ve třídě a vzájemnou toleranci.

Sdružení D se zabývá také indikovanou primární prevencí, která je určena především pro děti z dětských domovů, z náhradní rodinné péče, případně pro děti v péči rodičů, které jsou ve vyšší míře ohroženy rizikovým chováním. Tento typ prevence je poskytován jen pro jednotlivce a to pouze v programu vrstevnického provázení Na cestě.⁵

Vzdělávací činnost Sdružení D byla doplněna o dva velice zajímavé projekty. V roce 2014 byl grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů podpořen projekt *Nenávist na internet nepatří*, jehož záměrem je pomoci starším dětem

⁴ NEMEČEK, Pavel. *Strategický plán 2016 - 2018*. Sdružení D, z.ú. Olomouc, s. 4.

⁵ Srov. NEMEČEK, Pavel, SNOPOKOVÁ, Zuzana. *Koncepce Sdružení D a koncepce programů primární prevence*. 2016, s. 5.

základních škol lépe se orientovat v nástrahách internetu a dokázat najít vhodné prostředky pomoci pro oběti kyberšikany. Další vzdělávací program pod názvem *Jsem, kdo jsem!* se zaměřuje na informační kampaň prevence poruch příjmu potravy, která byla v roce 2015 podpořena Ministerstvem zdravotnictví a programem Iniciativy v oblasti veřejného zdraví z Norských fondů. Cílem kampaně je umět rozpoznat příznaky poruch příjmu potravy, pochopit jejich rizika a umět jim předcházet.⁶

Stálou nabídku tvoří adaptační programy, které jsou určeny převážně pro nové kolektivy. Programy slouží k sebepoznání, k posílení pozitivních vztahů a spolupráci ve skupině i v celém třídním kolektivu.

Organizace také podporuje rozvoj dětského divadla v olomouckém kraji a pořádá krajskou dětskou divadelní přehlídku pod názvem PODĚS, kde nabízí účastníkům přehlídky dětské dílny a kvalitní inspirativní představení.

Od roku 2013 se nabídka Sdružení D rozšířila i do dětských domovů v Olomouckém kraji, kde probíhaly preventivní a osobnostně-rozvojové programy zamezující rozvoji rizikového chování svěřených dětí. Projekt Kluby Na cestě pokračoval v dalších aktivitách: v nábídku sociálních a profesních dovedností a dalším navazujícím programem vrstevnického provázení Big Brother, Big sister, kdy dospívající děti z dětských domovů trávily smysluplně svůj volný čas se stejně starým kamarádem z řad dobrovolníků Sdružení D.⁷

Pravidelně jsou připravovány i semináře, dílny a workshopy pro pedagogy a studenty zaměřené na tvorbu pozitivního třídního klimatu a interaktivní a divadelní techniky.

1.6 Prostory organizace

Dramacentrum je nový vzdělávací prostor, který byl vybudován v roce 2012 a slouží k realizaci interaktivních prožitkových programů pro děti a mládež. Prostor umožňuje realizovat technicky náročnější programy a pomáhá lektorům vytvořit divadelní a tvořivou atmosféru. Umožňuje dětem lepší soustředění a eliminuje běžné

⁶ Srov. Výroční zpráva 2015, Sdružení D, s. 8.

⁷ Srov. Výroční zpráva 2014, Sdružení D, s. 7.

rušivé zvuky školní třídy (zvonění, hluk ze školních chodeb). Dramacentrum uskutečňuje také různé akce pro veřejnost a umožňuje jiným firmám a organizacím využít příjemného zázemí pro své firemní účely.

1.7 Typ organizace a ekonomická situace

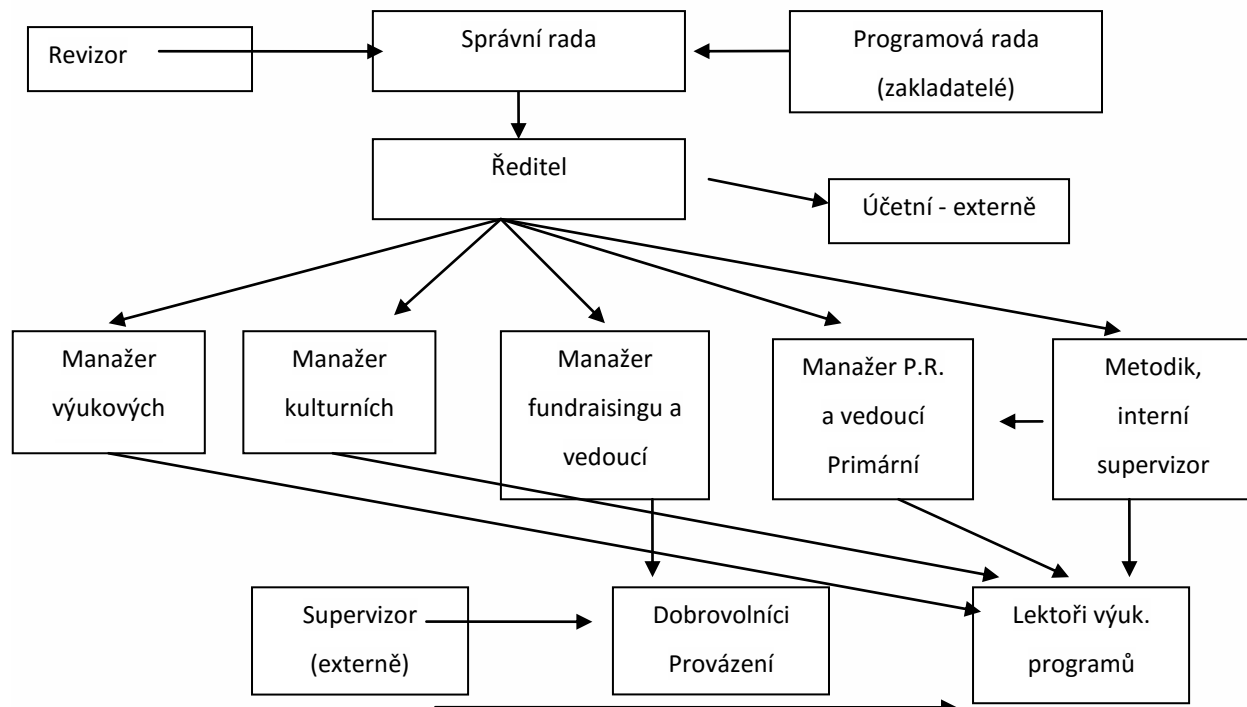
Sdružení D vzniklo 11. 7. 2000 a prošlo několika právními změnami. V současné době je jeho právní forma zapsaný ústav a řídí se provozním řádem a obecně platnými předpisy ČR. Svoji činnost vyvíjí převážně na území Olomouckého kraje, dále také ve Zlínském a Moravskoslezském kraji.

Hlavním manažerem organizace je ředitel, který řídí a odpovídá za finanční, personální a programovou oblast. Jeho činnost řídí správní rada na základě svých usnesení a rozhodnutí.⁸

Sdružení D využívá k financování dotační a grantové zdroje Magistrátu města Olomouce, Krajského úřadu Olomouckého kraje, Ministerstva kultury, Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstva životního prostředí a regionálních a celostátních nadací. Své poslání propagují i mezi širší veřejnost a k posílení vlastních zdrojů organizace slouží také benefiční akce a veřejná sbírka. Za účelem rozvoje organizace se snaží oslovovat regionální a celostátní firmy, které mohou přispět finančními nebo materiálními dary.

⁸ Srov. NĚMEČEK, Pavel. *Organizační a provozní řád*. Sdružení D 2016, Sdružení D, z.ú. Olomouc, s. 2-4.

Organizační struktura:⁹

⁹ NĚMEČEK, Pavel. *Organizační a provozní řád*. Sdružení D 2016, Sdružení D Olomouc, s. 4.

1.8 SWOT analýza

Silné stránky <ul style="list-style-type: none">• Vhodné a atraktivní prostory Dramacentra• Odborný a zkušený tým lektorů• Dlouhodobá a stálá spolupráce škol• Interaktivní a pestré metody	Slabé stránky <ul style="list-style-type: none">• Nedostatek dalších zkušených lektorů pro nové oblasti• Klient nemá finanční prostředky na zaplacení• Malá propagace
Příležitost <ul style="list-style-type: none">• Semináře a kurzy• Mediální propagace programů• Nabídka programů pro veřejnost• Nové atraktivní metody• Nové příležitosti financování	Hrozby <ul style="list-style-type: none">• Nedostatečné finanční zajištění nových projektů• Závislost na dotacích a grantech• Konkurence

SILNÉ STRÁNKY

Vhodné a atraktivní prostory Dramacentra

Nové prostory Dramacentra umožňují realizovat kulturní akce asi pro 30-50 osob.

Zázemí Dramacentra je možné využít pro tvorbu seminářů a kurzů pro veřejnost a k vytváření náročnějších atraktivních programů pro děti a mládež s využitím moderních technologií, např. propojení uměleckých směrů s moderní technikou, zapojení jevištní techniky a internetu. Dále je tento prostor možné využít i ke komerčním účelům s možností pronájmu organizacím a soukromým firmám. Variabilní interiér Dramacentra umožňuje různé uspořádání prostoru, například stolovou úpravu pro video kavárnu nebo pro pořádání besed a konferencí. Sálék je možné využít i jako divadelní prostor, obsahuje reflektory a zvukovou aparaturu, která může sloužit k pořádání komorních divadelních představení a koncertů.

Odborný a zkušený tým lektorů

Stabilní a zkušený tým umožňuje předávat své zkušenosti a odborné znalosti jak pedagogům, kteří se účastní programů se svými žáky a studenty, tak novým lektorům. Pravidelně se všichni lektori účastní školení v oblasti primární prevence a seminářů osobnostně-sociálního růstu. Navštěvují i týmové a individuální supervize vedené psychologem. Organizace se průběžně zabývá prohlubováním specializací jednotlivých pracovníků. Častá spolupráce nových členů týmu se zkušenými lektory pomáhá v jejich rychlé adaptaci a k přípravě na převzetí role hlavního lektora.

Dlouhodobá a stálá spolupráce škol

Sdružení D je už 16 let vyhledávanou organizací a nabízí své služby školám převážně v olomouckém kraji a v přilehlých regionech. Za tu dobu si organizace získala stálou klientelu. Koordinátor programů zjišťuje poptávku škol a má osobní kontakty na školách na klíčové pracovníky, kterým je schopen doporučit vhodný prožitkový program. Přínosem programů je zprostředkování zážitků a aktivní zapojování všech účastníků. V současné době organizace nabízí školám 27 vzdělávacích programů z různých oblastí. Poskytuje vzdělávání a odbornou pomoc pedagogickým pracovníkům a neustále inovuje a rozšiřuje svou nabídku o nová aktuální témata.

Interaktivní a pestré metody

Organizace ve svých programech uplatňuje metody tvořivé dramatiky, které děti vtáhnou rychle do děje, a rozvíjí jejich kreativitu a fantazii. Programy podporují analytické myšlení a propojují více vyučujících předmětů. Děti si mohou vyzkoušet skupinovou improvizaci, hru v roli, živé obrazy a naučit se efektivně využívat získaných dovedností pro komunikaci se svými vrstevníky.

SLABÉ STRÁNKY

Nedostatek zkušených lektorů pro nové oblasti

S neustálým vývojem a rozšiřováním organizace a vývojem nových technologií přibývá potřeba hledání nových zkušených pracovníků, lektorů a dobrovolníků z různých oblastí, např. fundreisingu, technického zaměření, dramaterapie. Problém je

také v nezastupitelnosti některých klíčových pracovníků a nejistá perspektiva pro stávající zaměstnance.

Klient nemá finanční prostředky na zaplacení

Problém většiny škol je v získávání financí na placené programy. Školy nemají dostatek financí na zaplacení nedotovaných programů. Většina škol nemá kapacitu na psaní projektů jak z odborných, tak časových důvodů. Dalším problémem jsou žáci ze sociálně slabých rodin, kteří preventivní programy nejvíce potřebují, ale jejich rodiče nemají na zaplacení.

Malá propagace

Malá propagace programů na obecních a městských úradech. Velmi malé povědomí o organizaci a vzdělávacích programech u soukromých firem, podnikatelů a veřejnosti.

PŘÍLEŽITOSTI

Semináře a kurzy

Organizace se snaží stále vyhledávat nové možnosti dalších odborných a interaktivních seminářů z oblasti čtenářské gramotnosti, multikulturní výchovy a kurzů inovativního vzdělávání. Během našich seminářů jsme zjistili, že je také poptávka po programech na podporu čtenářství, tak jsme se rozhodli, že je potřebné nabízet další programy na podporu čtenářské gramotnosti.

Mediální propagace programů

V současné době organizace oslovila studenty filmové tvorby k natočení reklamních spotů na vzdělávací prožitkové programy a prostřednictvím webových stránek škol se podílí na své propagaci.

Nabídka programů pro veřejnost

Sdružení D využívá prostoru Dramacentra i k programům pro veřejnost. Zavedením interaktivních divadelních programů pro děti se snaží obohatit svou stálou nabídku a poskytnout veřejnosti zajímavé inspirativní programy jak z vlastní tvorby, tak z tvorby interaktivních divadel.

Nové atraktivní metody

Kolektiv zaměstnanců se pravidelně snaží vyhledávat nové alternativní přístupy ve výchově, využívat nabídky seminářů, kurzů a konferencí zabývajících se novými trendy, například také na podporu čtenářství.

Nové příležitosti financování

Pravidelně se vedení organizace zaměřuje na posílení vztahů s firemním sektorem a hledání vhodných firemních a individuálních dárců. Snaží se jim nabídnout své služby a vytvořit pro jejich zaměstnance vhodné vzdělávací programy nebo vytvořit atraktivní kulturní akce dle jejich požadavků.

HROZBY

Nedostatečné finanční zajištění nových projektů

S nárůstem nových programů je mnohem složitější hledat finanční zdroje na zajištění nových projektů, které uplatňují nové technologie, a tím rostou nároky na administrativu a propagaci.

Závislost na dotacích a grantech

Vysoká závislost na dotačních grantových zdrojích, které jsou časově omezeny, znemožňuje nabízet služby v delším časovém období. S tímto problémem je také spojeno vytváření nestabilních pracovních míst pro klíčové zaměstnance.

Konkurence

Zvyšuje se počet organizací, které využívají stejné techniky jako Sdružení D, a tím se zvyšuje konkurence v našem oboru. Některé organizace využívají studentů jako levné pracovní síly na úkor kvality programu.

2 Kniha s prožitkem - cesta ke čtení

Velký význam má v dnešní době rozvoj a podpora čtenářství a literární socializace. Knihovny se snaží organizovat různé celostátní akce na rozvoj a podporu čtenářství. Z výzkumů čtenářských a mediálních biografií vyplývá, že pokud se dětem předškolního a mladšího školního věku nepřiblíží čtení atraktivní zábavnou formou, tak tyto děti už během prvního stupně začnou vyhledávat jiná média, týká se to především chlapců, kteří dají přednost obrázkovým médiím, jako jsou herní konzole, počítače a videohry. K získání čtenářských dovedností je důležitá motivace a návyk, kdy dítě prožívá radost z dětské četby. Je patrné, že pokud se podaří zaujmout dětského čtenáře v mladším školním věku od 8 – 12 let (konec 6. ročníku), je velká šance, že se stanou vášnivými čtenáři a ponoří se do fiktivních světů a zapomenou na své okolí. Do čtenářské kompetence zahrnujeme podle Hurelmana motivaci, pocity a emoce při čtení a reflexi (rozhovory o přečteném).¹⁰

Projekt vychází z RVP MŠMT a podporuje u předškolních dětí MŠ:

Komunikativní kompetence - rozvíjí slovní zásobu a vyjadřovací schopnosti, podporuje sdělování prožitků, pocitů a nálad dítěte různými prostředky (řečovými, výtvarnými, dramatickými).

Sociální a personální kompetence - aktivity v programu umožňují dítěti podílet se na společných činnostech a rozhodnutích, dodržovat dohodnutá pravidla a být ohleduplným k druhým.¹¹

U žáků 1. stupně ZŠ podporuje:

Klíčové komunikativní kompetence - rozvíjí u žáků schopnost formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory v logickém sledu, naslouchat promluvám druhých a účinně se zapojovat do diskuse.¹²

*Komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.*¹³

¹⁰ Srov. Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo. 2008, s. 10-12.

¹¹ Srov. Rámcový vzdělávací program - předškolní vzdělávání. 2016, s. 12.

¹² Srov. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2016, s. 11.

2.1 Zaměření projektu a idea projektu

Děti potřebují získat určité znalosti a dovednosti, aby dokázaly porozumět textu a číst plynule. Důležité je postupovat od známého k novému a rozšiřovat si tak slovní zásobu. Aby děti mohly pochopit to, co čtou, je potřeba, aby měly různé zkušenosti, které jim pomůžou předvídat obsah textu a vedou je k hlubšímu pochopení jeho významu. Je velmi potřebné, aby učitel umožnil dětem sdílet vzájemně nepřeborné množství znalostí a zkušeností, a tím zajistil obohacení mezi spolužáky, které vede k lepšímu porozumění obsahu textů. Těžištěm čtenářských dovedností je ústní a vizuální komunikace a hlavně vzájemné propojení čtení s psaným projevem. Hlavní cíle výuky čtení jsou plynulost, porozumění a motivace ke čtení.¹⁴

Projekt s názvem *Knihy s prožitkem - cesta ke čtení* má děti zábavnou a atraktivní formou seznámit se současnými českými a světovými autory a ilustrátory. Pomoci učitelům a rodičům s výběrem kvalitní literatury a také vytvořit zásobník her, nápadů a pracovních listů pro pedagogy. Projekt je zajímavý tím, že na prožitkové programy bude navazovat spolupráce s nakladatelstvím, knihkupectvím a olomouckými knihovnami. Děti, které projdou prožitkovými programy zaměřenými na čtenářství, dostanou na konci programu slevový kupón na nákup knih. Kupón bude mít omezenou dobu trvání (do 3 měsíců od realizace programu) a bude obsahovat slevu 30 % na knihy do částky 300,- Kč, kdy slevu 20 % poskytne knihkupectví a 10 % zajistí Sdružení D z projektu. Děti si vyberou knihu podle svého přání, kterou si přečtou, a ve škole informují svou třídu o svém zážitku ze čtení a doporučí svým spolužákům.¹⁵ Program může být inspirací i k dalšímu kreativnímu využití.

2.2 Cíl projektu a cílová skupina

Cílem projektu je vybrat kvalitní literaturu pro děti a rozvíjet čtenářské dovednosti a posílit pozitivní postoj k literatuře a nenásilnou formou motivovat děti k vlastnímu čtení. Dále u dětí posílit schopnost vyjádřit své myšlenky a pocity a zároveň

¹³ *Rámcový vzdělávací program - předškolní vzdělávání*. 2016, s. 11.

¹⁴ Srov. *Early Reading Strategy, The Report of the Expert Panel on Early Reading in Ontario*, [online]. 2003 [cit. 2017-03-29].

¹⁵ Viz. Příloha č. 5: Mapa příběhu. Dostane učitel po programu, podle které záci zpracují obsah knihy.

vytvořit prostor k vzájemnému poznávání a týmové spolupráci. Rozvinout kreativitu a tvořivost dětí, pedagogů i rodičů, kteří se programů budou účastnit, a zvýšit schopnost rozpoznat existující hodnoty a upřednostňovat ty pozitivní.

Projekt je inspirován hlavními cíli výuky čtení ze zkušeností státu Ontária v Kanadě, který se zaměřuje na tyto tři důležité cíle: plynulost čtení, porozumění textu a motivace ke čtení. Plynulost je schopnost rychle a přesně identifikovat slova a číst s dobrým výrazem. Je vhodné vycházet z jednoduchého textu a známých témat. Porozumění textu je schopnost správně reflektovat a poučit se z textu a umět také navázat na předešlé znalosti a zkušenosti. Motivace ke čtení je předpokladem pro aktivní zapojení všech dětí do procesu čtení za pomoci básní, obrazů, grafů, myšlenkových map. Za pomoci různých strategií a metod je důležité v dětech vzbudit potěšení a zájem o čtení.¹⁶

Cílovou skupinu tvoří děti převážně z prvního stupně základní školy a předškolní děti z mateřských škol. Celkem budeme realizovat 20 programů pro skupinu cca 25 dětí (10 programů pro začínající čtenáře a 10 programů pro pokročilejší čtenáře). Celkem projde programy 500 dětí a 20 pedagogů z Olomouckého kraje. Počítáme se zapojením 10 - 20 škol.

Projekt bude realizován převážně ve speciálním prostoru Sdružení D v Dramacentru Olomouc, kde je možné využít příjemného zázemí a technického vybavení (zatmění, reflektory, plátno a dataprojektor) a rekvizity k různým aktivitám. Pro vzdálenější školy bude možné projekt realizovat při zajištění technických podmínek i přímo ve školách.

2.3 Zdůvodnění potřebnosti projektu

V současnosti se setkáváme s názorem v odborných i populárních diskuzích, že čtení u dětí a dospívajících je nahrazováno atraktivnějšími médii. Hodně se mluví o krizi čtení, ale z kvalitativního výzkumu od autorky Kateřiny Homolové zjistíme, že čtení není u mladých lidí úplně znehodnoceno, ale je jinak vnímáno a proměňováno. Ukazuje se, že je důležité u dětí a dospívajících vzbudit zájem a nabídnout jim

¹⁶ Srov. *Early Reading Strategy, The Report of the Expert Panel on Early Reading in Ontario*, [online]. 2003 [cit. 2017-03-29].

atraktivnější metody s propojením mediálních technik. Děti si uvědomují důležitost čtení a vědí, že se bez něj ve škole neobejdou a že četba rozšiřuje slovní zásobu a je nezbytným předpokladem k dovednosti psát a je důležitá i k rozvíjení fantazie. Dále děti ve svých výpovědích uvádí, že hodnota čtení je prostředkem k získávání informací a zkušeností a že čtení je důležité jako předpoklad pro život a praktické uplatnění ve společnosti. U mladších dětí je hodnota čtení přirozeně spojená i se zábavou.¹⁷

Na základě SWOT analýzy Sdružení D byla zjištěna individuální potřeba programů na podporu čtenářské gramotnosti.

2.4 Materiální zabezpečení

Projekt budeme zajišťovat ve spolupráci s vybranými dětskými nakladatelstvími, například Fragment, Albatros a s vybraným olomouckým knihkupectvím. Projekt bude financován částečně z vlastních zdrojů z Fondu prožitkových programů, dále z dotačních zdrojů státní správy (Státní fondy ministerstva kultury nebo z dotačního programu na podporu literatury) a samosprávy (kraj, obec), dále také podpora ze sponzorských darů od firemních dárců a nadací (například Nadace Jistota) nebo podpora Místních akčních skupin (Litovelsko, Šternbersko).

Pokud bychom získali jen nižší finanční částku z dotačních zdrojů, požádali bychom o snížení celkového rozpočtu, úpravu výstupů a změnu projektu v počtu realizovaných programů.

Předpokládané příjmy projektu tvoří výběr vstupného za programy.

Výběr vstupného za programy:

10 programů pro začínající čtenáře. Délka trvání programu 2 hodiny.

Cena: 1 150,- Kč / program / třída = celkem 11 500,- Kč. Vstupné za žáka 46,- Kč x 25 žáků.

10 programů pro pokročilé čtenáře. Délka programu 3 hodiny.

Cena: 1 700,- Kč / program / třída = celkem 17 000,- Kč. Vstupné za žáka 68,- Kč x 25 žáků.

Celkem: 28 500,- Kč / 20 programů.

¹⁷ Srov. NOVÁK, RADOMIL ed. *Hodnoty v literatuře a v současném čtenářství*. 2013, s. 96-109.

Rozpočet projektu:

Výdaje celkem	Kč
Materiálové náklady - celkem	61 500
Pomůcky, knihy na programy, výtvarný materiál	10 500
Příspěvek na nákup knih pro děti	45 000
Tisk pracovních listů	5 000
Hygienické potřeby	1 000
Nemateriálové náklady (služby) - celkem	23 000
Nájemné za prostory pro realizaci projektu	5 000
Provozní náklady a nákup služeb (energie, spoje, webové stránky)	5 000
Poštovné, telefon	3 000
Propagace (tisk letáčků, programů, kartiček)	3 000
Cestovné	2 000
Řízení ekonomiky a účetnictví	5 000
Osobní náklady – celkem	47 500
DPP - lektori, (2 * 75 hod = 150 hod * 250,-)	37 500
DPP – koordinátor projektu (40 hod * 250,-)	10 000
Neinvestiční náklady celkem	132 000

Předpokládané příjmy	Kč
Vstupné	28 500
Další zdroje financování projektu	
Vlastní finanční vklad (FPP)	5 500
Dotace od orgánů státní správy	20 000
Dotace od samosprávy (kraj, obec)	30 000
Příspěvky od sponzorů (knihkupectví, nakladatelství)	30 000
Různé nadace	18 000
Příjmy celkem	132 000

Materiálové náklady:

Nákup 35 knih, se kterými budou děti pracovat v různých aktivitách. Počítáme s průměrnou částkou 250,- Kč/ kniha (35x 25,- Kč = 8 750,- Kč). Celkem 8 750,- Kč + 1 750,- Kč na výtvarný materiál (barevné a bílé čtvrtky, barevné papíry, lepidla, nůžky, fixy, výroba pomůcek). **Celkem 10 000,- Kč.**

Příspěvek na nákup knih pro děti - sleva 30 %. Nakladatelství a knihkupectví poskytnou slevu 20 %, vycházíme z průměrné částky 300,- Kč/kniha, poskytnutá sleva 60,- Kč/kniha x 500 dětí = 30 000,- Kč, dalších 10 % - 15 000,- Kč zajistí Sdružení D z projektu nebo od jiného firemního dárce. **Celkem: 45 000,- Kč.**

Tisk pracovních listů, které budou použity během programu. Program pro začínající čtenáře: 30x 2,- Kč/tisk x 10 programů = 500,- Kč. Program pro pokročilejší čtenáře: barevné pracovní listy pro třídu 25 dětí x 10,- Kč/tisk x 10 programů = 2 500,- Kč. 100 ks černobílých pracovních listů pro 1 třídu (100x 2,- Kč/tisk x 10 programů = 2 000,- Kč). **Celkem: 5 000,- Kč.**

Hygienické potřeby: 100,- Kč/na měsíc x 10 měsíců. **Celkem: 1 000,- Kč.**

Nemateriálové náklady (služby):

Nájemné: 250,- Kč/ program x 20 programů = **celkem: 5 000,- Kč**

Provozní náklady a nákup služeb (energie, spoje, webové stránky): 250,- Kč/ program x 20 programů = **celkem 5 000,- Kč.**

Poštovné, telefon: telefon 200,- Kč/ měsíc x 10 měsíců = 2 000,- Kč

Poštovné zahrnuje dopisy sponzorům a donátorům, zasílání faktur školám, rozesílání programové nabídky a výroční zprávy = 1 000,- Kč. **Celkem: 3 000,- Kč.**

Propagace (tisk letáčků, programů, kartiček): grafické zpracování kupónu 750,- Kč + tisk 125 ks x 10,- Kč/tisk = 1 250,- Kč. Programová nabídka (20 ks) a výroční zpráva (20 ks) 40x 25,- Kč/kus = 1 000,- Kč. **Celkem 3 000,- Kč.**

Cestovné lektorů do místa konání: **celkem 2 000,- Kč.**

Řízení ekonomiky: plán výdajů a zdrojů, mzdové výdaje a příjmy, výkazy práce a mzdové listy, vyúčtování projektu. **Celkem 5 000,- Kč**

Osobní náklady:

DPP - lektori (příprava programu, příprava pomůcek před programem, vlastní program, hodnocení programu, úklid) 2 lektori x 75,- hod. = 150 hod. x 250,-Kč = **celkem 37 500,- Kč.**

DPP koordinátor projektu (příprava projektu, zajištění pomůcek, organizační zajištění projektu - koordinace termínů, e-mailová korespondence se školami a lektory, zajištění provozu Dramacentra, tisk pracovních listů, závěrečná zpráva) - 40 hod. x 250,- Kč/hod. = **celkem 10 000,- Kč.**

2.5 Personální zabezpečení

Projekt bude zajišťovat tým lektorů, který se bude skládat ze dvou zkušených lektorů, kteří mají vystudovanou Výchovnou dramatiku na DAMU v Praze a vyučují literárně dramatický obor na základních uměleckých školách a v organizaci Sdružení D dlouhodobě působí jako lektori pro mladší i starší školní věk. Dále budou do projektu zapojeni i začínající lektori. Dvojice bude složena vždy z jednoho zkušeného lektora, který bude mít k sobě začínajícího lektora. Projekt bude řídit a koordinovat manažerka výukových programů.

2.6 Harmonogram projektu a realizační plán

Projekt bude realizován celoročně od ledna do prosince. Školám a mateřským školám budeme nabízet dva vytvořené prožitkové programy na podporu čtenářství a podle jejich potřeb budeme programy realizovat během celého roku. Každý program je zaměřen na jinou věkovou skupinu a podporuje rozvoj čtenářských dovedností. Délka programu je přizpůsobena věku dětí. Pro předškolní děti trvá program 60 minut. Pro děti 1. - 2. ročníku je program rozšířený a trvá 90 minut a je rozdělený do dvou částí, které jsou oddělené přestávkou. Program pro starší děti bude trvat 180 minut (3x 60 minut). Ještě než proběhne samotná realizace, budou se oba programy ověřovat s dětmi ze Základní umělecké školy „Žerotín“ Olomouc a následně proběhne úprava metodik. Koncem kalendářního roku bude mateřským a základním školám e-mailem rozeslána nabídka prožitkových programů s využitím kontaktů spolupracujících škol z databáze Sdružení D.

3 Putování s myškou

Program pro začínající čtenáře seznamuje s novými pojmy a kvalitními knihami. Je zaměřen na rozvíjení slovní zásoby, výtvarných dovedností, propojení příběhu s divadelními, hudebními a výtvarnými prvky a podporuje v dětech rozvoj představivosti a fantazie. Vysvětluje pojem ilustrátor a ilustrace, seznamuje děti s některými známými ilustrátory.

Program je rozdělen do dvou bloků, které jsou od sebe odděleny přestávkou, a skládá se ze tří částí. Aktivity před četbou, aktivity při četbě a aktivity po četbě. Aktivity před četbou naladí děti formou hry na dané téma. Aktivity při četbě umožňují dětem pomocí obrázků nebo divadelních prvků prožít a prozkoumat příběh, zapojit se do příběhu. Aktivity po četbě se vrací k úvodním domněnkám a společnému zhodnocení příběhu. Tato aktivita nemusí trvat dlouho, děti se mohou vyjádřit i kresbou.

3.1 Cíl programu a cílová skupina

Hlavním cílem programu je probudit v dětech zájem o literaturu prostřednictvím kvalitních knih a seznámit děti s knihami oceněného autora. Cílem programu je také nabídnout zajímavé a atraktivní techniky a nové prostředky na rozvíjení čtenářské gramotnosti (např. předvídání z názvu knihy nebo obrázků, myšlenková mapa) propojené s metodami dramatické výchovy, výtvarnými technikami, hudbou a pohybem. Děti si zapamatují příběh a na konci programu pomocí myšlenkové mapy příběh převypráví.

Cílovou skupinu tvoří děti od 5 do 8 let (předškolní děti z mateřských škol a začínající čtenáři 1. – 2. ročník základních škol). Pracuje se s celou třídou, maximální počet do 30 dětí. U předškolních dětí je vhodný počet do 20 dětí. Program je rozdělen do dvou bloků, které jsou od sebe odděleny přestávkou.

3.2 Téma a myšlenka

Hlavním prvkem programu je motiv cesty, putování za novým domovem a dále pocity vyvolané životní změnou. Děti se na základě příběhu učí, jak si poradit v obtížných životních situacích. Během programu se děti seznamují s novými pojmy a ujasňují si jejich význam. Společně s dětmi lektori zkoumají různá obydlí zvířátek, děti se učí hledat souvislosti v názvech nora, doupě, brloh a pelech a procvičují si základní

literární pojmy. Program bude probíhat ve speciálním prostoru v Dramacentru Olomouc, případně ve volném prostoru ve třídě. Je rozdělen do dvou částí a trvá 2x 45 minut. Mezi každou částí je zařazena přestávka. Program může mít i kratší variantu. Pro předškolní děti můžeme některé aktivity vypustit a program upravit na 60 minut. Tyto nezařazené aktivity můžeme nabídnout paní učitelce pro navazující práci v mateřské škole, kde se k příběhu může průběžně vracet. V závěru tohoto programu jsou doporučeny výtvarné nápady pro další práci a leporelo, které si děti odnesou a do kterého si příběh postupně domalují.

Tento program bude pracovat s knihou „*Nový domek pro myšku*.“ Autorem této velmi zdařilé knížky „*Nový domek pro myšku*“ je výtvarník a spisovatel Petr Horáček, který dlouhodobě žije ve Velké Británii. Tato kniha byla oceněna v Holandsku jako nejlepší dětská kniha roku 2006. Kniha má malý počet stran a jednoduchý děj a děti nejvíce zaujme velmi krásnými a nápaditými ilustracemi. Hrdinkou příběhu je myška, která nalezne jablíčko, ale má velký problém, jablíčko je větší než otvor v jejím domečku, proto začne hledat jiné obydlí, ale v každém obydlí už někdo bydlí. Příběh má velmi vtipné rozuzlení. Zajímavé je, že autor nejprve příběh vytváří výtvarně a poté k obrázkům vymýšlí děj příběhu. V příběhu se objevuje motiv cesty, putování.¹⁸

Paní učitelce budou doporučeny ještě další knížky Petra Horáčka *Husa Líza* a *Papuchalk Petr*.

3.3 Aktivity před četbou

Navozují atmosféru a připravují děti na příběh.

3.3.1 Co si s sebou vezmu do kufru

Motivace: Lektorka přinese dětem malý kufřík, kufřík je prázdný. „Dneska se vydáme na dlouhou cestu a budeme do kufříku přidávat věci, které bychom si chtěli vzít s sebou na cestu. Může to být něco, co máme rádi a co nám třeba připomíná domov (hračka, polštářek...)“

Cíl: seznámení s dětmi - hra na jména, navození atmosféry cesty a naladění skupiny na dané téma, vytvoření soudružnosti skupiny a vzpomínky na domov

¹⁸ Srov. PEŠKOVÁ, Iveta. *Kterak si myška hledala nový domeček*. [online]. 2012, [cit. 2016-11-28].

Zaměření: seznámení, naslouchání, rozvíjení slovní zásoby, rozvoj paměti

Čas: 5 minut

Pomůcky: kufřík

Průběh činnosti:

Než děti seznámíme s hlavním příběhem, zahrajeme si úvodní hru, která nám pomůže navodit téma, seznámit se s dětmi a vytvořit příjemnou atmosféru. Hra také rozvíjí paměť a tvořivé myšlení.

Nejdříve dětem vysvětlíme, že pojedeme na dalekou cestu. Děti se představí jménem a doplní věc, kterou si s sebou berou na cestu do kufru. Podmínkou je, že věc bude začínat na začáteční písmeno jejich jména. Například: „Já jsem Marcela a beru si s sebou na cestu medvěda (míč).“ Děti si posílají kufřík, do kterého přidávají své imaginárně věci.¹⁹

Starší děti mohou zopakovat jméno i věc předchozího hráče a potom přidat své jméno a věc. Příklad: „Toto je Marcela a bere si s sebou míč. Já jsem Bára a beru si s sebou batoh“.

3.3.2 Domečky pro zvířátka

Motivace: Postavíme si domečky pro zvířátka.

Cíl: rozvíjení spolupráce, umožnit dětem cítit se ve skupině uvolněně a podporovat vzájemnou interakci a zároveň navodit téma změny, nového domku, stěhování

Zaměření: rozvoj rychlosti a postřehu, orientace v prostředí, rozvoj tvořivého myšlení

Čas: 5 minut

Pomůcky: žádné

Průběh činnosti:

Rozdělíme děti do trojic. Dvě děti se postaví proti sobě, zvednou ruce nad hlavu před sebe, chytanou se za ruce a vytvoří domeček. Třetí dítě se postaví doprostřed domečku a stane se zvířátkem (každé dítě si určí, jaké bude představovat zvířátko). Děti, které představují domečky, se rozestaví do prostoru. Zvířátko, kterému chybí domeček,

¹⁹ Srov. PORTMANOVÁ, Rosemarie, SCHNEIDEROVÁ, Elisabeth. *Hry zaměřené na zvýšení koncentrace a uvolnění*. 1993 s. 67.

vyvolává: „Zvířátka, vyměňte se.“ Zvířátka si vymění domečky. Opuštěné zvířátko se rychle snaží vběhnout do prázdného domečku. Povel se můžou různě měnit. Například: „Domečky, vyměňte se!“ Pak zvířátka zůstávají a vyměňují se jen domečky. Další povel: „Bouře.“ Vymění si místo všichni hráči. Hráč, který zůstane mimo domeček, se stává opuštěným zvířátkem a hra se opakuje.

Reflexe: Ptáme se dětí, jak se asi cítila zvířátka, když neměla domeček. Lektor dětem za pomoci obrázků vysvětlí pojmy brloh, nora, pelech

3.3.3 Tajemný košík

Motivace: Lektorka přinese košík s víkem a navodí tajemnou atmosféru. Prozradí dětem, že v košíku je ukryt tajemný předmět. Co myslíte, co by v tom košíku mohlo být? Napadá vás něco?

Cíl: procvičování kreativní schopnosti a představivosti, vyvozování z daného předmětu, co se v něm ukrývá

Zaměření: tvůrčí myšlení, asociace, trénink smyslů

Čas: 5 minut

Pomůcky: košík s víkem, jablko

Průběh činnosti:

Děti sedí na koberci v kruhu. Lektor dá dětem košík s víkem nebo krabici, ve které je ukryt tajemný předmět (knížka nebo jablko), děti si košík (krabici) postupně předávají a snaží se uhodnout, co by mohlo být ukryté v tajemném košíku (krabici). Nápady se zapisují na tabuli. Poslední hráč tajemný předmět vyndá (jablko a čtvrtku s menším otvorem, než je jablko).

Reflexe: Tento předmět je součástí příběhu, o kterém si budeme za malou chvíli povídat. Podíváme se na tabuli na nápady dětí a zeptáme se, zda bylo těžké přijít na to, co se v košíku ukrývalo. Je možné, že některému dítěti se podařilo předmět uhodnout. Můžeme se zeptat, co ho k této myšlence vedlo.

3.3.4 Řešení záhady

Motivace: Zahrajeme si na detektivy a pokusíme se rozluštit jednu záhadu.

Cíl: posílit schopnost poradit si v nesnadné situaci

Zaměření: logické myšlení

Čas: 5 minut

Pomůcky: košík s víkem, jablka, čtvrtky

Průběh činnosti:

Lektor rozdává každému dítěti jablko a jednu čtvrtku, ve které je vyříznutý malý kulatý otvor. Jablko musí být větší než otvor ve čtvrtce. Děti se mají pokusit vyřešit záhadu a protáhnout jablko otvorem na druhou stranu. Děti mohou přijít i na více řešení. Některé jablko zmenší tím, že ho snědí a protáhnou zbylý ohryzek dírou ve čtvrtce, jiní se pokusí díru zvětšit. Dětem neradíme a necháme je nad úkolem svobodně bádát. Všechna řešení jsou správná, jde nám o to, jak to na konci příběhu vyřešila myška. S dětmi si povídáme o tom, jak se jim podařilo záhadu vyřešit a jak se při tom cítily.²⁰

3.3.5 Obří leporelo a tajemné zvířátko

Motivace: V prostoru stojí paraván a za ním je schované obří leporelo, na kterém je namalovaná ilustrace z knížky „*Nový domek pro myšku*“. Na obrázku vidíme zelený kopeček a v něm noru. Otvor je vyříznutý a my nevíme, komu nora patří. To bude úkolem pro děti.

Cíl: seznámení s knihou „*Nový domek pro myšku*“, rozvoj slovní zásoby, představivosti a předvídání z obrázku, z hudebního motivu a popisu

Zaměření: charakteristika, popis

Čas: 5 minut

Pomůcky: leporelo, loutka myši, hudební nahrávka, tabule, fixy

Průběh činnosti:

Děti sedí před leporelem a zaposlouchají se do hudebního motivu, který navozuje atmosféru života v noře. Lektorka rozehrává první scénu, dívá se do nory a popisuje zvířátko, které v noře vidí (velikost, vlastnosti i typické znaky). Děti podle jejího popisu hádají, lektorka zapisuje nápady dětí na tabuli (flip).²¹

²⁰ Srov. HEGEROVÁ, Hana. *Nový domek pro myšku*. Inspirativní lekce pro práci ve čtenářských klubech.

²¹ Srov. VÍŠKA, Václav, NOVÁKOVÁ, Lucie. *Čeština nás baví: hry pro výuku češtiny na I. stupni ZŠ*. 2005, s. 56.

Lektorka popisuje hlavní postavu příběhu, kterou je myška. Dětem ale neprozradí správnou odpověď, i přestože ji některé děti uhodnou. Druhá lektorka hraje s loutkou. Myš vykukuje z otvoru a pak vyleze a seznámí se s dětmi.

Postavička myšky je vyrobena z šedivé pruhované ponožky s oranžovým ocáskem a oušky, je podobná myšce z knížky od spisovatele Petra Horáčka „*Nový domek pro myšku*“.

3.3.6 Hra na myšky a kocoura

Motivace: Myška naučí děti říkanku od Jiřího Žáčka a děti si zahrají na myšky.

Cíl: Děti se naučí krátkou říkanku, kterou spojí s pohybem.

Zaměření: postřeh, orientace v prostoru, rychlost reakce, trénink paměti, rytmus, spolupráce

Čas: 5 minut

Pomůcky: kruhy, čelenka s oušky pro kocoura (kšiltovka s ušima), polštářek

Průběh činnosti:

Myši chodí stále tiše,
mají tlapky jako z plyše,
tiše myši, ši, ši, ši,
ať nás nikdo neslyší.

Otázky:

Proč myslíte, že myšky chodí tiše? Koho se takové myšky bojí? Co myslíte děti?

Průběh činnosti:

Děti si udělají nory z velkých obručí. Počet obručí přizpůsobíme přibližně podle počtu dětí tak, aby se všechny pohodlně vešly do kruhů. Vybereme kocoura, který bude myšky chytat. Kocour leží na polštářku a spí. Myšky vylezou ze svých doupátek a chodí kolem kocoura, našlapují tiše a říkají říkanku. Kocour se probudí a myšky začne honit. Myšky se utíkají schovat do domečku. Koho kocour chytí, ten se v příští hře stává pomocným kocourem.

3.3.7 Hrajeme si na malíře

Motivace: Zahrajeme si na malíře. Myška připravila dětem skládací leporelo, do kterého si děti s paní učitelkou mohou příběh ve školce postupně domalovat a podle obrázků příběh společně převyprávět. Myška dětem pomůže vytvořit obálku leporela.

Cíl: propojení příběhu s výtvarnými dovednostmi, vytvoření obálky knihy s hlavní postavou příběhu a seznámení dětí se základními literárními pojmy

Zaměření: papírová koláž

Čas: 15 minut

Pomůcky: zelené a šedivé čtvrtky, červené papíry, lepidla, šablony jablíček a myšky

Obrázek do leporela:

Šablonu jablíčka a myšky děti nalepí na barevnou zelenou čtvrtku. Jablíčko polepí většími kousky červeného zmačkaného papíru nebo plsti, myšku namalují a vystříhnout z tvrdé šedé čtvrtky. Menší děti použijí připravenou šablonu. Obrázek tvoří obálku leporela, ostatní prázdné stránky leporela si děti domalují ve školce s paní učitelkou podle příběhu.

BLOK č. 2

3.3.8 Vymysli název pro svou ilustraci

Motivace: Myška poprosí děti, zda by mohli k obrázku vymyslet název a třeba i jméno pro myšku. Zeptáme se dětí, jestli ví, co je ilustrátor a ilustrace. Co myslíte, co asi takový ilustrátor dělá? Vysvětlíme, že ilustrátor maluje obrázky podle textu, ale že se dá pracovat i opačně, nejdříve namalovat obrázky a pak k nim vymyslet příběh jako to udělal výtvarník a spisovatel knížky Petr Horáček.

Cíl: rozvíjení slovní zásoby a předvídání z obrázku, seznámení s novými pojmy malíř a ilustrátor

Zaměření: rozvíjení slovní zásoby, práce s ilustrací

Čas: 5 minut

Pomůcky: vyrobený obrázek

Průběh činnosti:

Děti se dívají na obrázek a snaží se vymyslet název pro svoji ilustraci. Nápady zapisuje lektorka na tabuli (flip). Je dobré vše zapisovat, abychom se k tomu později mohli

vracet. Nevadí, že se nezapojují všechny děti, k rozšíření slovní zásoby dochází i poslechem a nápady druhých dětí.

3.3.9 Předvídání z ilustrace knihy

Motivace: Myška seznámí děti s knihou.

Cíl: seznámení s knihou „*Nový domek pro myšku*“ a vyvozování z obalu knihy

Zaměření: rozvíjení slovní zásoby, práce s ilustrací

Čas: 10 minut

Pomůcky: kniha „*Nový domek pro myšku*“ se zakrytým názvem

Průběh činnosti:

Děti sedí v půlkruhu a snaží se uhodnout, na základě úvodního obrázku z knížky, o čem by kniha mohla být. Nápady se opět zaznamenávají na tabuli.

Otázky:

Co Vás na obrázku nejvíce zaujalo?

Kde se asi bude příběh odehrávat?

Jaká je myška na obrázku?

Co myslíte, jakou má náladu? A podle čeho jste to poznali?

Z čeho myslíte, že má radost?

Proč malíř namaloval jablíčko větší, než myšku, co myslíte?

Má to nějaký význam?

O čem příběh bude?

3.3.10 Tři slova

Motivace: Myška nám přinese tři kartičky se symboly. Vymyslete příběh na téma myška, nový domov, jablko.

Cíl: rozvoj vyjadřovacích schopností, asociace

Zaměření: vypravování, slovosled

Čas: 10 minut

Pomůcky: tabule, fixy, papíry

Průběh činnosti:

Dětem rozdáme tři kartičky, které budou obsahovat obrázky a slova s pojmenováním symbolů: nový domek, jablko, myška.

„My se dneska pokusíme vymyslet ve dvojicích příběh (větu), ve kterém se budou vyskytovat všechna tři slova. Dokázaly byste společně příběh (větu) vymyslet?“ Školní děti vymýšlí ve dvojicích věty sestavené pouze z těchto slov a zapisují je na papír. Na závěr skupinky přečtou své příběhy (věty).²²

Děti z první třídy, které neumějí ještě číst, si v kruhu posílají myšku. Každý kdo drží loutku myšky, řekne jedno slovo, které ho k příběhu napadne. Lektor příběh začíná: „Myška....“ a předá prvnímu dítěti loutku. U předškolních dětí tuto aktivitu vynecháme.

Myška Vám teď poví svůj příběh, který napsal pan spisovatel Petr Horáček.

3.4 Aktivity v průběhu četby

Děti se seznamují s knihou „Nový domek pro Myšku“ a s jejím textem, ilustracemi a předvídají děj.

3.4.1 Dramatizace textu²³

Motivace: Myška rozehrává příběh spolu s lektorkou, která posouvá děj a hraje hlasy ostatních zvířátek. Motivováno i hudebním motivem.

Cíl: seznámení s příběhem a předvídání z textu

Zaměření: zapojování představivosti, práce s textem, rozvíjení slovní zásoby

Čas: 15 minut

Pomůcky: obří leporelo

Průběh činnosti:

Myška dětem během čtení ukazuje obrázky. Lektor zastavuje čtení a ptá se na situace z příběhu.

²² Srov. VÍŠKA, Václav, NOVÁKOVÁ, Lucie. Čeština nás baví: hry pro výuku češtiny na I. stupni ZŠ. 2005, s. 49.

²³ Srov. HEGEROVÁ, Hana. *Nový domek pro myšku*. [online]. 2016, [cit. 2016-11-29].

Text:

Jednou ráno vykoukla myška z díry a uviděla velké jablíčko.

„Páni,“ povídala myška. „Na tomhle jablíčku bych si ráda pochutnala. Musím si ho vzít dovnitř.“

Ale ať se snažila sebe víc, nemohla ho protáhnout otvorem svého doupatka.²⁴

Lektorka se zeptá dětí: Jak by měla myška situaci vyřešit?

Ukážeme dětem obrázek a klademe dětem otázky.

Lektorka: Jak se to myška snažila na obrázku vyřešit?**A co myslíte, povedlo se jí jablíčko protáhnout?**

„Můj domeček je moc malý,“ povzdechla si myška.

A tak se vydala na cestu.

„Z hledání nového domečku jenom vyhládne,“ pomyslela si myška a pořádně se zahryzla do jablíčka.

Najednou si všimla pelíšku, který byl větší než ten její.

Nakoukla dovnitř.²⁵

Lektorka: Co myslíte, kdo tam asi může bydlet?

Hudba. Lektorka rozehrává další hádanku. Dívá se do otvoru a popisuje zvíře, které tam vidí. Nápady zapisuje na tabuli.

„Dobrý den, krtku,“ pozdravila. „Hledám nový domeček, kam bych se vešla i se svým jablkem. Můžu bydlet u tebe?“

„Promiň,“ zamumlal krtk. „Můj domek je plný knížek a oba se sem nevejdeme.“

„Asi máš pravdu,“ řekla myška. „Budu tedy hledat dál.“

Myška z toho všeho chození dostala hlad²⁶.

Lektorka: Co myslíte, co myška udělala? Jak bude příběh pokračovat?

„Kousíček si uždibnu,“ řekla si.

Jen co spolkla kousek jablka, všimla si doupěte, které mělo o něco větší otvor než to krtkovo..

„To je ono,“ zaradovala se myška a nakoukla dovnitř.²⁷

Lektorka: Koho myslíte, že tam viděla?

²⁴ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 6-8.

²⁵ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 8-11.

²⁶ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 12-14.

²⁷ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 14.

Lektor nakoukne do otvoru a dává dětem hádanku: „Poznej zvířátko, které se ukrývá v obydlí.“ Děti hádají. Lektor neprozrazuje a příběh pokračuje. Uvidíme, komu se podařilo hádanku uhodnout.

„Ahoj králíku,“ pozdravila. „Hledám nový domeček, kam bych se vešla i se svým jablkem. Můžu bydlet u tebe?“

„Promiň,“ zavrtěl hlavou králík. „Můj domek je plný zeli a oba se sem nevejdeme.“

„Asi máš pravdu,“ řekla myška. „Budu tedy hledat dál.“

Myška měla čím dál větší hlad, a tak si zase ukousla z jablíčka.

Jen co polkla, všimla si nory, která měla ještě větší otvor než králíkovou doupě.

„To už musí být ono,“ zaradovala se myška a nakoukla dovnitř.²⁸

Lektorka: Jaké zvířátko asi bydlí v tomto doupěti? Obydlí je větší, než bylo to předtím.

Co myslíte?

Myška dává další hádanku.

„Dobrý den, jezevče,“ pozdravila myška. „Hledám nový domeček, kam bych se vešla i se svým jablkem. Můžu bydlet u tebe?“

„Promiň, zavrčel jezevec, „ale já celý den spím, hrozně chrápu a myslím, že bychom se sem oba stejně nevešli.“

„Asi máš pravdu,“ řekla myška. „Budu tedy hledat dál.“

K večeru myška došla k obrovskému doupěti.

„Tam se určitě vejdu i se svým jablkem,“ pomyslela si.

„Haló je tam někdo?“ zavolala.²⁹

Lektorka: Co myslíte? Jaké zvíře bydlí v tomto obrovském doupěti?

Myška nakoukne do otvoru a dá dětem hádanku.

Děti hádají a lektor zapisuje vše na tabuli.

Lektorka: Pojd'me se podívat, kdo v tom doupěti bydlí.

„Ahoj myšičko“, zabručel veliký medvěd. „Proč nejdeš dál? Můžeš tu bydlet se mnou.“

„Děkuju, ale ne,“ zapištěla myška. „Myslím, že tvoje jeskyně je moc malá. Se svým jablkem se sem určitě nevejdu,“ vysvětlila myška a pelášila pryč, co jí nožky stačily.³⁰

Lektorka: Proč myška nechtěla s medvědem bydlet? Z čeho měla strach?

²⁸ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 14-17.

²⁹ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 18-20.

³⁰ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 22.

Myška byla po dlouhém dni hodně unavená, ale jablíčko se jí koulelo čím dál snáz. Najednou uviděla malé doupě.

„Jú, to vypadá znamenitě, vypískla. „Kdopak tam asi bydlí?“³¹

Lektorka: Co myslíte, kdo v tom malém doupěti může bydlet?

Myška se protáhla dovnitř. V domečku nikdo nebyl. Myška dokutálela jablíčko dovnitř a zjistila, že se tam vejdou úplně skvěle.³²

Lektorka: Jak je možné, že byl domeček prázdný?

„Věděla jsem, že najdu místo pro sebe a pro své jablko,“ pomyslela si myška. Pak si lehla do své vlastní postýlky a za chvíli spala jako dudek.³³

Povídáme si s dětmi o tom, jak je možné, že se myška vešla do svého domečku.

Otázky:

Poznala myška, že je to její domeček? Jaká ta myška byla? Jaké měla vlastnosti?

Podle čeho to děti poznaly? Mluvila myška pravdu?

Jak se asi cítila, když jí zvířátka odmítli? Co cítíte vy, když vás někdo odmítne?

(Lítost, smutek). Kdy jste se takhle cítili? Měli jste někdy z něčeho strach a z čeho?

Lektor vysvětlí dětem, co znamená, když se řekne, že spí jako dudek. Ověří si, zda děti rozumí pojům pelech, doupě, nora, brloh. Zeptá se dětí, co mají tyto pojmy společného.

3.5 Aktivity po četbě

Aktivity po četbě jsou zaměřeny na reflexi a převyprávění příběhu. Vracíme se k původní předpovědi, kterou jsme zapisovali na tabuli (flip) a porovnáme a zhodnotíme, co se dětem podařilo odhadnout z obrázků.

3.5.1 Mapa příběhu

Motivace: Lektorka přinese dětem mapu s nakreslenou cestou a vystřižená kolečka zvířátek i s jejich názvy.

Cíl: převyprávění příběhu podle myšlenkové mapy

Zaměření: shrnutí, vypravování

³¹ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 25.

³² HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 25-26.

³³ HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. 2012, s. 26.

Čas: 10 minut

Pomůcky: myšlenková mapa, obrázky zvířátek z příběhu, magnetická tabule

Průběh činnosti:

Děti rozdělíme do skupinek nebo dvojic a každá skupinka dostane barevnou myšlenkovou mapu, kde bude vyznačené celé putování myšky a vystřižená kolečka se symboly příběhu. V mapě budou vyznačena prázdná místa - bílá kolečka. Na tyto místa budou moci děti poskládat kolečka se symboly (zvířátky) v pořadí, v jakém se myslí, že se příběh odehrával. Děti si budou moci příběh samy shrnout podle toho, jak se jim podařilo příběh zapamatovat. Společně si příběh převyprávíme. Lektorka zavěsí na magnetickou tabuli myšlenkovou mapu³⁴ a ptá se dětí, jaký obrázek má být nakreslený na prvním kolečku a poté obrázek připevní na tabuli. U předškolních dětí pracujeme s jednou velkou mapou.³⁵

3.5.2 Písmenkové bludiště

Na závěr se dětí zeptáme, o čem příběh pojednával, co se jim na něm líbilo a jak se příběh lišil od předpovědí, které jsme na začátku zapisovali na tabuli. Společně porovnáme naše nápady s autorem knihy. Každé dítě si odnese leporelo s úvodním obrázkem a písmenkové bludiště pro další práci ve školce. K leporelu se mohou děti vrátit a příběh si do něj namalovat nebo může sloužit jako obrázkový deníček pro zážitky z dalších autorových knížek. Školní děti si mohou k obrázkům připsat i krátký text.

Děti dostanou od myšky dárek - **bludiště s písmenkem J**³⁶ nebo **M**, které si mohou ve školce nebo škole vymalovat, domalovat myší domeček a pomoci myšce najít cestu zpět do svého domečku. Myška se dětí ptá, která slova nebo zvířátka začínají na **písmenko J** nebo zda by dokázaly najít tato slova v příběhu.

Obrázkové bludiště³⁷ s písmenkem J nebo M, může sloužit pro učitelku jako další aktivita na rozvíjení slovní zásoby. Děti mohou k písmenkům přiřazovat obrázky slov

³⁴ Viz Příloha č. 2: Zvířata - myšlenková mapa.

³⁵ Srov. ČAPEK, Robert. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. 2015, s. 323.

³⁶ Viz Příloha č. 1: Bludiště.

³⁷ Viz Příloha č. 1: Bludiště.

začínajících na dané písmenko. Slova můžeme i vytleskávat. Doporučíme a ukážeme další autorovy knížky, které by si mohli děti s paní učitelkou ve školce přečíst.

3.5.3 Výtvarná tvořivost ve škole

Myška na tužce:

Děti si ve školce nebo ve škole vyrobí hlavu myšky a přilepí ji na barevnou pastelku.

Další varianta:

Děti si vyrobí myšku z papíru nebo maňáska z ponožky.

4 Utajený svět

Program je rozdělený do dvou bloků. Bloky jsou odděleny malou přestávkou. První blok seznamuje děti s daným tématem a je zaměřený na naučné znalosti o vesmíru. Druhý blok pracuje s příběhem a je vytvořený na základě knihy *Naše třída je mimozemšťan!* Autorem knihy je český spisovatel, autor úspěšných knih pro děti Jiří Šandera, který je trojnásobným vítězem literární soutěže humoru *Řehečská slepice*.

Knihy je velmi poutavě napsaná a dýchá na nás tajemnou atmosférou vesmírných světů a nechybí ani detektivní zápletka. Autor si knihu vydal ve svém vlastním nakladatelství. Kniha je pozitivně laděná a autor v ní velmi dobře vystihl poselství, že *Na světě je krásně*. A nejen to, další krásné pravdy a poselství můžeme najít v různých kapitolách se záhadnými názvy, které jistě upoutají mladší čtenáře, nejen z důvodu, že jsou napínavé, ale také se dobře čtou a mají výhodu, že jsou krátké. Text je psán srozumitelnou formou a děti určitě zaujme modré zvětšující se písmo, které je pro ně velmi atraktivní a právě tyto texty mohou být inspirací k dalšímu tvořivému využití.

4.1 Cíl programu a cílová skupina

Cílem programu je seznámit děti poutavou a prožitkovou formou s novými poznatky o vesmíru a zároveň jim ukázat hodnoty jako je kamarádství, láska, pozitivní vztah ke knihám a poukazuje na zajímavé informace a moudré rady, které můžeme v knihách objevit. Dalším důležitým cílem je vzbudit v dětech zájem přemýšlet o hodnotách naší krásné planety. Program je určen pro pokročilé čtenáře 4. - 6. ročníků a trvá 180 minut.

4.2 Téma a myšlenka

Téma jsem vybrala na základě výzkumného šetření provedeného v roce 2013 a také z osobního rozhovoru s dětmi, kde se z jejich výpovědí dozvíme, že čtení přirovnávají k dobrodružství a že mají velký zájem o sci-fi literaturu. Dále z výzkumu vyplývá, že pro děti je velmi důležité čtení jako zábava a také zdroj příjemného naladění

a sdílení ve skupině svých vrstevníků, především když se jedná o příběhy, které je zajímají, a o kterých si můžou s dospělým popovídat a příběh rozebrat.³⁸

Vydáme se s dětmi na dobrodružnou cestu do vesmíru. Osu programu tvoří příběh čtyř kamarádů, kteří se snaží zjistit na základě snu své kamarádky, zda jejich třídní a ostatní učitelé pocházejí z jiné planety. Během putování objeví tajemnou knihu o jiné civilizaci a mají možnost odletět na planetu s názvem MAJUSA. Příběh je inspirací k vytvoření programu, který nabízí spoustu zajímavých úkolů propojených i se zajímavými informacemi o vesmíru. Děti se vydají na cestu plnou překážek a často záleží na vzájemné spolupráci a kooperaci celé skupiny. Program také využívá propojení zajímavých videí a naučných knih o vesmíru, které jsou přizpůsobené pro děti této věkové kategorie.

BLOK č. 1

4.3 Rychlý výběr knih

Motivace: Dokážete se rychle rozhodnout? Najděte knihu, která vás na první pohled něčím zaujala.

Cíl: rozvíjet vztah ke čtení prostřednictvím prožitku, seznámit se s pozoruhodnými knihami a zároveň sdílet své zkušenosti se svými spolužáky

Zaměření: umět si vybrat knihu na základě prvního dojmu, popis obrázku nebo předčítání části textu, sdílení

Čas: 10 minut

Pomůcky: 30-35 dětských knih (beletrie, encyklopedie)

Průběh činnosti:

Na ploše je položeno 30 - 35 dětských knih z různých nakladatelství. Tato metoda je vhodná k ukázání zajímavých knih pro dětské čtenáře. Výběr knih volíme přiměřeně věku dětí a úrovně čtenářských schopností. Důležité je, aby seznam zahrnoval jak knihy pro méně zdatné čtenáře, tak pro pokročilé čtenáře a doplnit můžeme i naučnou dětskou literaturu. Děti mají za úkol si během 2 minut vybrat knihu, která je nejvíce zaujala. Po zaznění zvukového signálu z vibrafonu si děti vezmou svou vybranou knihu a posadí se

³⁸ Srov. NOVÁK, RADOMIL (ed.). *Hodnoty v literatuře a v současném čtenářství*. 2013, s. 108-114.

do kroužku a zdůvodní svůj výběr. Lektor se ptá: „Co vás na knize zaujalo?“ Může to být ilustrace, název, téma nebo jiný důvod, který vedl děti k výběru. Po té budou mít možnost si knihu prolistovat a vybrat si z ní zajímavý obrázek nebo část textu a podělit se s kamarádem ve dvojici. Každý mluví o knize 2 minuty. Po zaznění zvukového signálu si děti vymění roli. Děti mohou nejdříve ve skupince hádat, proč si asi jejich spolužák zvolil tento obrázek nebo text. Vzájemně si sdělí svoje dojmy a důvody výběru.

Reflexe: Komu z vás se kniha líbila a chtěl by si ji přečíst? Proč si myslíte, že by si měly děti knihu přečíst? Zaujaly vás i některé jiné knihy spolužáků a které?

4.4 Naladění skupiny

Motivace: Lektorka si vybere knihu o vesmíru a řekne dětem, že ji zaujala naučná kniha o vesmíru, a že bychom ji mohli dnes společně prozkoumat. Vytvoříme si tady malý vesmír. A vy se stanete planetkami. Každý si může vymyslet, jak se bude jeho planeta jmenovat.

Cíl: rozdělení dětí do skupin a vzájemné sdílení společného tématu ve dvojicích, sdělování svých myšlenek a názorů

Zaměření: navození atmosféry, pohybové vyjádření na hudbu, trénování vyjadřovacích schopností

Čas: 5 minut

Pomůcky: notebook, bedýnky, hudba

Hudba: Petr Kocián - *Vesmír Hubbleovým teleskopem*.³⁹

Průběh činnosti:

Vytvoříme dva kruhy, vnější a vnitřní o stejném počtu hráčů. Každý kruh se bude otáčet jiným směrem. Pustíme vesmírnou hudbu. Po zaznění signálu „štronzo“ se kruhy zastaví a ti hráči, kteří stojí v kruzích nejbližší k sobě, vytvoří dvojici.

Lektor dětem přečte zprávu: „*V rádiu hlásili, že vědci objevili na Marsu vodu. Existuje ještě někde život? Jak si představujeme život jinde než na zemi. Jak by asi vypadal? Jak by se tvorové mezi sebou dorozumívali?*“⁴⁰

³⁹ KOCIAN, Roman. *Vesmír Hubbleovým teleskopem*. [online]. 2016 [cit. 2017-03-31].

⁴⁰ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.38-39.

Dvojice si vzájemně sdělí své názory a odpoví na zadané otázky. Vždy mluví jeden z dvojice a druhý poslouchá, po zaznění signálu z vibrafonu si vymění role.

4.5 Co víme o vesmíru

Motivace: Co vím nebo si myslím o vesmíru

Cíl: analýza znalostí o vesmíru a seznámení s novými poznatky o vesmíru

Zaměření: brainstorming

Čas: 15 minut

Pomůcky: magnetická tabule, fixy

Průběh činnosti:

Sedneme si s dětmi do půl kruhu a na magnetickou tabuli zapisujeme informace, které víme nebo si myslíme o vesmíru. Lektor klade další otázky na doplnění a zjišťuje, jaké informace děti vědí o vesmíru. Zapisujeme názvy a pojmy.

Doplňující otázky:

Jak se jmenuje naše sluneční soustava?

Znáte některé planety naší sluneční soustavy?

Jaká je naše nejbližší hvězda?

Kterou hvězdu vidíme jako první a která ráno svítí jako poslední? Jak se jmenuje?

Co je souhvězdí?

Jak je velký vesmír?

Jaké znáte planety?

Zeptáme se dětí, jak dlouho bychom letěli na:

Měsíc - 3 dny

Venuši - 5 měsíců

Pluto - 9.5 roku

Proxima Centauri - 39 let

Video: *Nezkreslená věda - vzdělávací cyklus Akademie věd ČR - 3. díl: Jak vznikl vesmír - 7 minut*⁴¹

⁴¹3. díl: *Jak vznikl vesmír*. [online]. 2014 [cit. 2017-03-11].

Dětem pustíme video a zjistíme, jestli se nám potvrdily informace, které jsme si napsali na tabuli. Prověřili jsme si informace podle videa. Je možné, že všechna tvrzení, co máme zapsané, ve videu nebudou.

Reflexe: Zeptáme se dětí, co je ve videu zaujalo.

4.6 Tajemný vesmír

Motivace: Pustíme video volání do ticha

Cíl: rozvíjení fantazie

Zaměření: brainstorming

Čas: 5 minut

Pomůcky: notebook, bedýnky, hudba

Průběh činnosti:

Lektor klade dětem otázky a nápady zapisuje na tabuli.

Otázky:

Je možné, že je ve vesmíru život?

A jaký by mohl být?

Jak by mohl vypadat?

Co myslíte, jak by se dorozumívali? Jakou komunikaci by používali?

Nápady zapisujeme na tabuli, vysvětlíme dětem, že smysluplná komunikace je obtížnější. Měli by to být tvorové, kteří by uměli komunikovat a byli společenší a že je důležité najít jinou komunikační formu (znakovou řeč, symboly). Ukážeme dětem příklad mimoslovního dorozumívání na delfínech. Delfíni mají velký mozek a vydávají signály, kterými komunikují mezi sebou. Mladší generace se učí od těch starších. Jsou schopni se poznat v zrcadle. Uvědomují si sami sebe. Jsou to velmi inteligentní tvorové. Delfíni mají jména, každý má svůj zvuk. Jsme sice schopni komunikovat s delfíny, ale prolomit jejich komunikační kód se zatím nepodařilo. Papoušci se naučí 1000 slov, umí mluvit i v jednoduchých větách a jsou schopni abstraktního uvažování (rozlišování barev, tvarů). Ke komunikaci se používají různé znakové jazyky.

Video: Tajemný vesmír - Další Země [CZ Dabing] (dokument HD)⁴²

⁴² *Tajemný vesmír - Další země.* [online]. 2009 [cit. 2017-03-11].

Video: Mgr. Tomáš Petrásek, Ph.D., Volání do ticha: jak se dorozumět s mimozemšťany, Hvězdárna a planetárium Brno.⁴³

4.7 Třepací krabičky

Motivace: Přistáli jste na neznámé planetě, kde se obyvatelé domlouvají za pomoci zvuků, členové posádky se ztratili, najděte svou posádku podle stejných zvuků.

Cíl: rozdělení do skupin, uvolnění atmosféry a tříbení smyslů

Zaměření: rozdělení do skupin,

Čas: 5 minut

Pomůcky: 24-30 krabiček od filmů s různým obsahem (korálky, ryže, kukuřice, hrách, kancelářské sponky, sirky).

Průběh činnosti:

Hra slouží k rozdělení hráčů do čtyř až šesti skupin na základě stejných zvuků. Připravíme si 24-30 krabiček, podle počtu účastníků si připravíme sady krabiček. Každá sada obsahuje stejné množství materiálu.

Hráčům nabídneme v plechové nádobě krabičky od filmů, které jsme naplnili různým obsahem. Na začátku hry určíme počet členů posádky. Předem prozradíme, kolik členů posádky bude, například 5-6. Členové posádky chodí prostorem a za pomoci třepání krabiček se snaží najít stejný zvuk. Pokud si některá skupina myslí, že se našla, postaví se k sobě a překontroluje si obsah. V případě, že někdo do skupiny nepatří, pokračuje v hledání.⁴⁴

Reflexe: Bylo těžké dorozumět se bez mluvení a najít se jen podle zvuku? Jak se Vám to dařilo?

4.8 Vesmírná mise

Motivace: Než vyrazíme na vesmírnou misi, potřebujeme zjistit další informace o vesmíru. Zvolte si svého kapitána, který bude komunikovat za celou skupinu.

Cíl: naučit se rychle vyhledávat zajímavé podstatné informace a nové odborné poznatky v naučné literatuře

⁴³ PETRÁSEK, Tomáš. *Volání do ticha: jak se dorozumět s mimozemšťany*. [online]. 2016 [cit. 2017-03-11].

⁴⁴ Srov. KLEIN, Zamyat M. 100 kreativních metod a her na semináře a workshopy. 2012, s. 126.

Zaměření: práce s odbornou literaturou, kooperativní strategie ve skupině, diskuse, učení formou hry, předávání a sdílení informací s ostatními

Čas: 10 minut

Pomůcky: notebook, bedýnky, hudba

Průběh činnosti:

Každá skupina dostane jednu knížku o vesmíru a jejím úkolem bude odpovědět na zadané otázky a vybrat z knížky zajímavost o vesmíru, kterou by chtěla skupina ostatním sdělit. Skupinky si zvolí svého kapitána vesmírné mise, který přečte odpověď na zadanou otázku a vybranou zajímavost.

Příklad: Najdi nějakou zajímavost:

o naší sluneční soustavě - *3D Dobrodružství sluneční soustava*⁴⁵

o galaxii - *Černé díry a další vesmírné zajímavosti*⁴⁶

o hledání života - *Pohled do vesmíru*⁴⁷

o mléčné dráze - *Poznáváme vesmír*⁴⁸

jsme ve vesmíru sami - *Poznáváme vesmír*⁴⁹

Mars - *Vesmírná mise*⁵⁰

4.9 Zuřivý reportér

Motivace: Stanete se zuřivým reportérem a máte za úkol zjistit co nejvíce informací

Cíl: opakování a ověření znalostí o vesmíru,

Zaměření: učení formou hry, skupinová spolupráce (diskuse o odpovědích), shrnutí získaných informací

Čas: 10 minut

Pomůcky: kartičky A5 s otázkami, barevné fixy

⁴⁵ NOBLEMAN, Mark, Tyler. *Sluneční soustava*. 2007.

⁴⁶ BARNETT, Alex. *Černé díry a další vesmírné zajímavosti*. 2003.

⁴⁷ STOTT, Carole. *Pohled do vesmíru*. 2006.

⁴⁸ WAJNBERG, Alexandre. *Poznáváme vesmír*. 2011.

⁴⁹ WAJNBERG, Alexandre. *Poznáváme vesmír*. 2011.

⁵⁰ GREEN, Dan. *Vesmírná mise*. 2014.

Průběh činnosti:

Tato hra umožňuje účastníkům se zábavnou formou dozvědět další informace o daném tématu. Výhodou je, že při ní účastníci nesedí, ale pohybují se prostorem a zároveň navazují kontakt s ostatními hráči. Tato hra využívá zajímavou metodu, která využívá více učebních typů: *vizuální (čtení, psaní), auditivní (mluvení a ptaní), kinestetický (pohybem v místnosti)*⁵¹ a umožňuje trénovat i více věcí naráz.

Každý dostane kartu s předem připravenými otázkami.⁵² Hráči se pohybují po místnosti a navazují kontakty s ostatními. Jejich úkolem je najít ke každé otázce jiného účastníka, který jim poskytne odpověď. Až se podaří najít ke všem otázkám odpovědi, vrátí se hráči do svých skupinek. Ve skupinkách otázky společně projdou a porovnají a poté se rozhodnou a vyberou správné odpovědi (těm přidělí usměvavého smajlíka), částečně správné (neutrální smajlík) a ty, co budou úplně nesprávné (smutný smajlík). Žáci si na základě diskuse prohloubí společně své znalosti.⁵³

Reflexe: Probereme otázky a správné odpovědi společně se všemi žáky a vysvětlíme nejasnosti.

BLOK č. 2**4.10 Klíčová slova**

Motivace: V této místnosti se skrývá 5 indicií, které pomůžou odhalit náš příběh

Cíl: seznámit se s příběhem za pomoci klíčových slov a zjistit, co všechno si děti zapamatovaly z textu

Zaměření: popis, rozvoj prostorového vnímání

Čas: 20 minut

Pomůcky: magnetická tabule, magnetky, 5 kartiček s klíčovými slovy: sen - mimozemšťan - modrá - naše třídní - 4 kamarádi

⁵¹ KLEIN, Zamyat M. *100 kreativních metod a her na semináře a workshopy*. 2012, s. 21.

⁵² Viz Příloha č. 3: Zuřivý reportér.

⁵³ Srov. KLEIN, Zamyat M. *100 kreativních metod a her na semináře a workshopy*. 2012, s. 20-22.

Průběh činnosti:

Než přečteme začátek příběhu, prozradíme účastníkům několik klíčových slov. Každá skupinka si vybere jednoho zástupce, který bude mít zavázané oči a má za úkol klíčové slovo najít, a to tak, že další vybraný člen skupinky bude popisovat cestu, kde se indicie nachází. Pro ztížení orientace můžeme hráče několikrát zatočit. Skupinky se vystřídají a připevní svá klíčová slova pro všechny na tabuli.⁵⁴

Hráči se domluví ve skupince a společně vymyslí příběh a použijí všechna klíčová slova. Stačí napsat pět vět. Pokud je 5 členů ve skupince, tak každý člen vymyslí jednu větu na jedno klíčové slovo. Vedoucí skupinky přečte za skupinu vytvořený příběh. Po přečtení textu z knihy porovnáme, v čem se skupinky shodly nebo v čem se příběh lišil.

Přečteme dětem text z knihy *Naše třídní je mimozemšťan*.⁵⁵

4.11 Mapa příběhu

Motivace: „*Naše třídní je mimozemšťan! Vím to jistě! S takovou zaručenou zprávou přišla jednoho pondělního rána do školy Katka.*“⁵⁶

Tak začíná náš příběh a vy se za malou chvíli dozvíte, jak bude příběh pokračovat.

Cíl: žáci rozvíjejí pozitivní vztah ke čtení a shrnují příběh pomocí grafické tabulky

Zaměření: práce ve skupinkách, zapamatování si informace ze čteného textu

Čas: 15 minut

Pomůcky: pracovní listy mapa příběhu, tužky, text z knihy

Průběh činnosti:

Evokace

Vyberte si knihu nebo film, který znáte, a řekněte spolužákovi, který sedí vedle vás, odpověď. Podle čeho poznáte, kde se příběh odehrává?

Uvědomění

Návrhy zapisujeme na tabuli, například to poznáme z názvu knihy, z ilustrací, ze jména autora, postavy, z místních názvů v knize.⁵⁷

⁵⁴ Srov. VÍŠKA, Václav, NOVÁKOVÁ, Lucie. *Čeština nás baví: hry pro výuku češtiny na I. stupni ZŠ*. 2005, s. 53.

⁵⁵ Viz Příloha č. 4: *Naše třídní je mimozemšťan*.

⁵⁶ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.5-6.

Lektor ukáže dětem knihu, přečte její název, autora a začátek příběhu. Pak rozdá skupinkám pracovní listy s mapou příběhu. Na tabuli napíše doplňující otázky. Děti zapisují své postřehy do mapy příběhů, která je součástí přílohy. Tabulka jim pomáhá se v textu lépe orientovat.

Otázky:

Komu se zdál sen o čem? V které dny?

Kdo všechno si myslí, že je učitelka mimozemšťanka?

Kdo se skrývá pod čtyřlístkem K, M, B, H?

Popis hlavní postavy:

Jak vypadala třídní učitelka a co měla na sobě? Jakou měla náladu? Který předmět vyučuje? Kde by raději paní učitelka učila a proč?

Kolikrát se opakuje v textu slovo modrá? Odhadněte.

Reflexe: Skupiny přečtou, co si zapamatovaly. Porovnáme s textem.

4.12 Kartičky s tvrzením (ano / ne / možná)

Motivace: Kde byste se vy mohli něco dozvědět o mimozemských civilizacích? Kde by mohli mimozemšťani zanechat odkazy své existence?

Cíl: rozlišení věrohodných a nevěrohodných zdrojů

Zaměření: spolupráce ve skupinách, diskuse, práce s textem - pozorně číst věty s tvrzením a vyhodnocovat jejich pravdivost

Čas: 10 minut

Pomůcky: kartičky

Průběh činnosti:

*Které zdroje jsou podle vás zcela věrohodné, které zdroje byste v některých případech použili, které zdroje jsou nevěrohodné?*⁵⁸

Účastníci se ve skupinkách poradí a rozdělí kartičky⁵⁹ do tří sloupečků podle toho, jak si myslí, že jsou informace věrohodné (pravdivé). Do prvního sloupečku zařadí zdroje,

⁵⁷ Srov. ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. 2012, s. 40-41.

⁵⁸ HANÁKOVÁ, Adéla, KROUPOVÁ, Kateřina, RUTOVÁ, Nina, NĚMCOVÁ, Michaela, DOLEŽALOVÁ, Olga. *Práce s třídním kolektivem ve společném vzdělávání: soubor pracovních listů*. 2015, s. 75.

kteře jsou podle nich zcela pravdivé, druhý sloupec bude obsahovat ty zdroje, které by možná použili, a třetí sloupec bude tvořit zdroje, které jsou pro ně nevěrohodné (nepravdivé).

Kartičky s textem na rozstřihání jsou umístěny v příloze.

Reflexe: Následuje společná diskuse a sdělení, že hrdinové z knížky nejdříve pátrali na internetu, našli sice spoustu informací, ale většinou to byly samé hlouposti. Rozhodly se proto jít do knihovny, kde našli tajemnou knihu.

4.13 Zápís v kronice

Motivace: Bohužel všechny knihy o mimozemšťanech si půjčila jedna záhadná paní a váš učitel zeměpisu. Je to dost podivné. Před několika lety se tady odehrála podivná historka, která byla zapsaná v místní kronice. Jenže někdo list o této příhodě vytrhl. Paní uklízečka ho našla v koši. Knihovnice (lektorka) předá dětem rozstřihané kartičky.

Cíl: rozvíjení porozumění textu a kooperace ve skupině, podpora týmového ducha a zlepšení komunikačních dovedností

Zaměření: práce s textem - skládání textu, získání informací prostřednictvím logického členění textu, přečtení zprávy, rozdělení do dvou skupin

Čas: 10 minut

Pomůcky: kartičky - rozstřihaný text, rekvizity - brýle

Průběh činnosti:

Děti přichází do knihovny, ale všechny knihy o mimozemských civilizacích si půjčila záhadná paní a jejich učitel zeměpisu. Dozvídají se, že existuje podivná historka, o které je záznam ve zdejší kronice. Aby se děti dozvěděly, co je obsahem historky, musí složit text⁶⁰, který jim předá knihovnice a tu bude hrát jedna z lektorek. Text bude rozdělen na 8 různých částí, každá skupina dostane jen čtyři části, skupinky musí přijít na to, že se musí spojit s další skupinou, která bude mít chybějící díly. Na závěr by měla být třída rozdělená na dvě poloviny. Děti si vyberou zástupce, který text přečte. Měl by to být někdo, kdo je dobrý čtenář.

⁵⁹ Viz Příloha č. 6: Kartičky na rozstřihání do naučného předmětu.

⁶⁰ Viz Příloha č. 8: Historka z kroniky - celý text, který rozstřiháme na 8 dílů.

4.14 Živý regál

Motivace: Zapadlá kniha se nachází mezi 3. - 4. regálem. Vytáhnout knihu není jednoduché, kniha v sobě ukrývá neznámou energii, kterou vysílá do prostoru. Proto musí být každý z vás opatrný. Regály v sobě mají neznámou sílu, která každého omráčí. Pokuste se přesunout po jednom pro knihu. Knihu získá ta skupina, které se podaří přesunout více hráčů.

Cíl: žáci rozvíjí kooperaci a učí se společně překonávat překážky

Zaměření: rozvíjení týmového ducha

Čas: 15 minut

Pomůcky: 2 židle, 2 šátky, mini knížka

Průběh činnosti:

Děti jsou rozděleny do dvou skupin. Vybereme dva hráče, kteří budou představovat dva pohyblivé regály v knihovně. Ze dvou židlí vyznačíme prostor opěradly k sobě, ve kterém se budou regály pohybovat. Dvou vybraným hráčům z každé skupiny zavážeme oči a postavíme je do prostoru mezi dvě židle. Jejich úkolem bude otáčet se dokola mezi židlemi. Regály v sobě mají ukrytou neznámou energii. Když se někoho dotknou, na chvíli jej omráčí a uspí, hráči jsou vyřazeni ze hry. Vyhrává skupina, která přesune tímto prostorem více hráčů. Skupina, která vyhrála, získá miniaturní knihu s výroky slavných osobností a může si otevřít knihu na náhodně vybrané stránce a přečíst si vzkaz od mimozemské civilizace.

Název knihy: *Jdi do toho*. Příklad vzkazu: „*Když se vám podaří prožít smysluplně každou vteřinu, v tom vidím veškerý smysl života.*“ (John E. Kennedy). „*Všechny naše sny se naplní jen tehdy, budeme-li mít kuráž je následovat.*“ (Walt Disney).⁶¹

4.15 Tajemná kniha

Motivace: Abyste mohli v knize číst a zjistili, co je v ní napsáno, musíte rozluštit název knihy, který je zašifrován. Mimozemšťani text zašifrovali, aby ukrytá informace nebyla zneužita. Tato tajná informace je jen pro vyvolené.

⁶¹ EXLEY, Helen, *Jdi do toho!*.2009.

Cíl: rozvoj myšlení na úrovni jazykové, logické a empatické, podpora týmového ducha a vzájemné spolupráce

Zaměření: společné vyluštění šifry

Čas: 15 minut

Pomůcky: čtyři tabulky se zašifrovaným slovem, pomocná tabulka „Šifrovací klíč k vyluštění textu“

Průběh činnosti

Hráči se vrátí do původních čtyř skupin. Každá skupina dostane jednu destičku s tajným písmem a tabulku, podle které získají klíč k vyluštění vzkazu. Skupiny budou mít za úkol vylustit jedno slovo a zapsat je do společné destičky. Vyluštěná destička se přiloží na tajemnou knihu. Úkol není jednoduchý, protože každá skupina musí přijít na to, jakým klíčem je text zašifrován. Existují čtyři různé šifry podle barev na tabulce. Hlavní šifrovací tabulka je v modré barvě.⁶² Hráče necháme chvíli luštit, pak nabídneme nápovědu. Připomeneme hráčům, že mimozemšťani používají modrou barvu (hlavní abeceda) a že každá destička má jinou barvu, která jim může pomoci text vylustit a napovědět, jak se v šifře orientovat. Na magnetické tabuli je připevněna prázdná destička, do které děti průběžně zapisují vyluštěný text (viz tajenka).

Barevné destičky: vyluštěný text „*Utajená pravda o mimozemské civilizaci.*“⁶³

V U B K F O B

M K G K M X C K Q I C

I C I V I L A Z I C

⁶² Viz Příloha č. 7: Šifrovací klíč - dostane každá skupina.

⁶³ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan.* 2012, s. 17.

Tajenka:

			U	T	A	J	E	N	Á		
				P	R	A	V	D	A		
O	M	I	M	O	Z	E	M	S	K	É	
		C	I	V	I	L	I	Z	A	C	I

Destička s vyluštěným textem se přiloží na tajemnou knihu a jeden hráč přečte nahlas vyluštěný text a pohladí rukou knihu. Spustí se prezentace vesmíru s hudbou. Poté promluví hlas mimozemšťana.⁶⁴

Video: Roman Kocian - *Vesmír Hubbleovým teleskopem*⁶⁵

4.16 Majusa

Motivace: Ke každému písmenu ze slova MAJUSA vymyslete a napište jednu charakteristiku, zajímavost, jaká by planeta mohla být, kde se může nacházet.

Cíl: rozvíjení slovní zásoby a analyticko-syntetických dovedností, opakování poznatků o vesmíru

Čas: 15 minut

Pomůcky: prázdné kartičky, tužky

Průběh činnosti:

Název planety M A J U S A. Děti vymyslí ke každému písmenu jednu charakteristiku planety Majusa. Dětem rozdáme prázdné kartičky, na které si opíší pod sebe jednotlivá písmena. Samostatná práce.

Reflexe: Zamyslete se, jak přišel asi autor na název MAJUSA. Děti hádají. Přečteme úryvek z knížky a prozradíme dětem, že autor se v knize zmiňuje, že učitel zeměpisu měl oblíbené planety MARS, JUPITER, SATURN, takže název planety se skládá ze dvou začátečních písmen

⁶⁴ Viz Příloha č. 9: Hlas Majusana - text pro nahrávku.

⁶⁵ KOCIÁN, Roman. *Vesmír Hubbleovým teleskopem* [online]. 2016 [cit. 2017-03-11].

Výtvarný nápad: Souhvězdí

Vystříhneme z kartónu kolečka, do kterých vytvoříme dírky. Tyto otvory zastupují jednotlivé hvězdy v souhvězdí. Když světlo svítí skrz kolečko, objeví se obraz vytvořeného souhvězdí. Vzniklá souhvězdí pomocí baterky tvoří stíny na stěně nebo stropu. Můžeme vyzkoušet i venku za denního světla, při slunečném počasí vidíme tvar souhvězdí na zemi. Děti souhvězdí pojmenují pomocí hvězdné mapy.⁶⁶

4.17 Vzkaz

Motivace: *„Milí pozemšťané! Zdravíme Vás z planety Majusa a těšíme se na vaši návštěvu u nás. Druhý prázdninový den přesně v pravé poledne přistane za vaší školou na hřišti naše plavidlo. Na čtyři světové strany vysune schodiště. Každý z vás půjde po jiném. Před vchodem do vesmírného korábu bude schránka. Do ní každá skupina vloží poselství z planety Země. Dále bude vše probíhat tak, jak již kniha prozradila - počítačový mozek poselství vyhodnotí. Hodně štěstí!“⁶⁷*

Pokud bude pro Majusany zajímavé a poučné, ozve se zvuk vibrafonu a vzkaz bude přijat, pokud rozhodne opačně, zvuk se neozve a tito pozemšťané nemůžou odletět.

Cíl: uvědomit si hodnoty naší planety

Zaměření: krátká zpráva

Čas: 10 minut

Pomůcky: notebook, bedny, plexisklo, plechová schránka na vzkaz, fixy

Průběh činnosti:

Skupinky mají za úkol se domluvit, co zajímavého by chtěly předat z naší planety (může to být naše historie, příroda atd.). Čeho si cení na naší planetě. Jeden z lektorů bude mít v ruce vibrafon. Vzkaz předá kapitán skupiny, který před vhozením do schránky text přečte. Schránka bude umístěna za zástěnou z plexiskla, za ní bude stát lektor s vibrafonem. Lektor bude rozhodovat, který vzkaz bude vybrán. Pokud by některá skupina napsala takový vzkaz, který by se Majusanům nelíbil, budou mít možnost své poselství přepracovat. Vzkaz od Majusanů bude předem nahraný a spustí

⁶⁶ Srov. Starry, *Starry Day Constellation Keychain Activity Kit*. [online]. 2017 [cit. 2017-04-01].

⁶⁷ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.102.

se z CD přehrávače při vyluštění textu: „Vstupte, vítáme Vás na planetě MAJUSA.“ Na závěr pustíme dětem video s krásami naší planety, které posílají Majusanům lektoři.

Video: Robert Revol - *Planet Earth: Amazing nature skenery*.⁶⁸

Reflexe: Při odevzdání vzkazu dostane každý od lektora tři barevné kameny jako pozdrav z planety MAJUSA, které na konci programu vhodí do skleněných nádob s nápisy vybraných aktivit. Každé dítě si bude moci vybrat 3 nejzajímavější aktivity a těm udělit svůj bod.

4.18 Pětílístek

Motivace: Pokuste se zamyslet nad tím, co jste se dnes dozvěděly a napište vaše postřehy, názory do výrazů, které vystihují téma vesmír.

Cíl: děti si ujasní a shrnou velké množství informací, které se během programu dozvěděly

Zaměření: reflexe - vybrat nejpřesnější pojmenování a vystihnout podstatu tématu

Čas: 10 minut

Pomůcky: pracovní list s obrázkem vesmíru, fixy

Průběh činnosti:

Tato metoda se využívá na shrnutí informací o probíraném tématu. Umožňuje žákům uvědomit si známé informace a ty vystihnout v pojmech. Každé dítě dostane pracovní list, na kterém je namalovaný vesmír a pod ním je vytvořeno pět řádků. První řádek se vztahuje k tématu obrázku a obsahuje jen jedno slovo. Druhý řádek obsahuje dvě slova, jaký je vesmír. Třetí řádek vystihuje, co se ve vesmíru děje, děti doplní třemi slovy. Na čtvrtý řádek napíšou informaci, která je zaujala ve videu, řádek obsahuje čtyři slova. V posledním řádku vystihnou podstatu vesmíru jedním podstatným slovem (planety, hvězdy, nekonečno).⁶⁹

Možné otázky pro zpětnou vazbu:

*Která informace / souvislost, kterou měli ve svých Pětílístcích tví spolužáci, tě nejvíce zaujala?*⁷⁰

⁶⁸ REVOL, Robert. *Planet Earth: Amazing nature scenery*. [online]. 2011 [cit. 2017-03-11].

⁶⁹ Viz Příloha č. 10: Pětílístek.

⁷⁰ *Pětílístek - popis metody*. [online]. [cit. 2017-04-01].

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit dva programy, které by prostřednictvím atraktivních a zajímavých technik seznámily předškolní děti a děti mladšího školního věku i pedagogy s kvalitní dětskou českou literaturou, a za pomoci prožitku posílily pozitivní postoj ke knihám a motivovaly tak děti k aktivnímu přístupu ke čtení. Projekt a programy byly vytvořeny pro neziskovou organizaci Sdružení D Olomouc a určeny pro 20 třídních kolektivů.

Daného cíle bylo dosaženo, protože byly vytvořeny dva vzdělávací prožitkové programy na podporu čtenářství pro tři různé věkové kategorie. Oba programy se budou ověřovat s dětmi ze Základní umělecké školy „Žerotín“ Olomouc a poté proběhne úprava metodik. Programy jsou vytvořeny tak, aby byly variabilní a mohly probíhat v různých variantách, některé aktivity můžou být využity pro další práci se třídou. Pedagog může využít i pracovních listů, výtvarných nápadů, her a videí pro svou další práci s dětmi. Práce byla členěna do čtyř kapitol a vycházela z potřeb pedagogů a kompetencí RVP MŠMT pro předškolní a základní vzdělávání. Programy byly vytvořeny hlavně pro prostory Dramacentra, které nabízí příjemné zázemí a technické vybavení.

Pro nejmenší děti byly použity atraktivní divadelní techniky propojené s výtvarnými prvky, rytmické hry, lektor v roli, pohybové hry a výtvarné aktivity a základní čtenářské dovednosti, jako je předvídaní z obrázků a reflexe za pomoci myšlenkové mapy. Byly vytvořeny dvě verze tohoto programu, kratší verze pro předškolní děti a delší verze pro děti z 1. a 2. ročníku základních škol.

Program pro pokročilejší čtenáře využil základních strategií k rozvoji čtenářských dovedností, a to kratší texty, grafické tabulky, audiovizuální techniku a převážná část aktivit vycházela z metod tvořivé dramatiky. Kromě zajímavých technik podněcují zařazené aktivity k přemýšlivému čtenářství, kreativě, sdílení zážitků a vedou ke společnému hledání porozumění smyslu textu.

Seznam použité literatury

BARNETT, Alex. *Černé díry a další vesmírné zajímavosti*. 1.vyd. Bratislava: Slovart, 2003. 96 s. ISBN 80-7209-459-9.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. 608 s. ISBN 978-80-247-3450-7.

Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo: přednášky z odborného semináře pořádaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Goethe Institutem Praha dne 19. listopadu 2007 v Goethe Institutu v Praze. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2008. Aktuality SKIP. ISBN 80-85851-18-0.

EXLEY, Helen, *Jdi do toho!*. Praha: Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-295-6.

GREEN, Dan. *Vesmírná mise*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2014. Dobrodružná věda. ISBN 978-80-255-0800-8.

HANÁKOVÁ, Adéla, KROUPOVÁ, Kateřina, RUTOVÁ, Nina, NĚMCOVÁ, Michaela, DOLEŽALOVÁ, Olga. *Práce s třídním kolektivem ve společném vzdělávání: soubor pracovních listů*. Praha: Člověk v tísní, 2015. ISBN 978-80-87456-56-9.

HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0139-7.

KLEIN, Zamyat M. *100 kreativních metod a her na semináře a workshopy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4023-2. 84 s.

MACHKOVÁ, Eva (ed.). *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0374-2.

NĚMEČEK, Pavel, ZAPLETALOVÁ, Zuzana. *Výroční zpráva 2014*. Sdružení D, spolek, 2015. 16 s.

NĚMEČEK, Pavel, ZAPLETALOVÁ, Zuzana. *Výroční zpráva 2015*. Sdružení D, zapsaný ústav, 2016. 22 s.

NĚMEČEK, Pavel. *Strategický plán 2016-2018*. Sdružení D, zapsaný ústav, Olomouc 2016. 19 s. Interní zdroj organizace.

NĚMEČEK, Pavel. *Organizační a provozní řád*. Sdružení D Olomouc 2015. 6 s. Interní zdroj organizace.

NOBLEMAN, Mark, Tyler. *Sluneční soustava*. Praha: Svojtka & Co., 2007. 3D Dobrodružství. ISBN 978-80-7352-789-1.

NOVÁK, Radomil (ed.). *Hodnoty v literatuře a v současném čtenářství*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-476-4.

PORTMANN, Rosemarie, SCHNEIDER, Elisabeth. *Hry zaměřené na zvýšení koncentrace a uvolnění*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. 71 s. ISBN 80-85282-67-4.

STOTT, Carole. *Pohled do vesmíru*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2006. Čtením za poznáním. 63 s. ISBN 80-253-0297-0.

ŠANDERA, Jiří. *Naše třídni je mimozemšťan!*. Milonice: Jiří Šandera, 2012. 120. s. ISBN 978-80-905219-0-2.

ŠLAPAL, Miloš, KOŠŤÁLOVÁ, Hana, HAUSENBLAS, Ondřej. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.

VÍŠKA, Václav, NOVÁKOVÁ, Lucie. *Čeština nás baví: hry pro výuku češtiny na I. stupni ZŠ*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. 100 s. ISBN 80-7254-664-3.

WAJNBERG, Alexandre. *Poznáváme vesmír*. 1. vyd. Praha: Svojtka & Co., 2011. 61 s. ISBN 978-80-256-0584-4.

ZAPLETALOVÁ, Zuzana. *Programová nabídka 2015 - 2016*. Sdružení D Olomouc, 2015. 18 s.

Internetové zdroje:

3. díl: *Jak vznikl vesmír* [online]. 2014 [cit. 2017-03-11].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MLXHFzWvI2o>.

Jezevec lesní [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. <http://www.jezevec.cz/jezevec/>.

Králici omalovánky [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2012/03/13/kralici-omalovanky/>.

Krtek [online]. 2013 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://pixabay.com/cs/krtek-slep%C3%BD-zv%C3%AD%C5%99e-biologie-savec-153474/>.

KOČIAN, Roman. *Vesmír Hubbleovým teleskopem* [online]. 2016 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=piKn8fCw1Ig>.

Lišky omalovánky [online]. 2012 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2012/03/03/lisky-omalovanky/>.

Medvěd hnědý a medvěd lední [online]. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/?s=medv%C4%9Bd>.

Myši, myšky, omalovánky [online]. 2012 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/?s=omalov%C3%A1nky+my%C5%A1ka>.

PEŠKOVÁ, Iveta. *Kterak si myška hledala nový domeček* [online]. 2012 [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/28408/kterak-si-myska-hledala-novy-domecek/>.

PETRÁSEK, Tomáš. *Volání do ticha: jak se dorozumět s mimozemšťany* [online]. 2016 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=hBpk5ePrHN0>.

Puzzle Sluneční soustava 100 dílků [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.puzzle-puzzle.cz/zbozi/puzzle-slunecni-soustava-100-dilku-114839>.

HEGEROVÁ, Hana. *Nový domek pro myšku*. [online]. [cit. 2016-11-29]. Dostupné z: <http://ctenarskekluby.cz/co-nabizime/pro-ucitele-a-knihovniky/lekce/lekce/>.

Obrázek jablíčka [online]. 2009 [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2009/11/23/omalovanky-jablka-a-jablicka/>.

Pětilístek - popis metody [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://mistoprozivot.cz/index.php?id=519>.

Roztomilá myška [online]. 2012 [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/2012/02/19/mysi-mysky-omalovanky/>.

REVOL, Robert. *Planet Earth: Amazing nature skenery* [online]. 2011 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6v2L2UGZJAM>.

Bludiště v písmenku J [online]. 2006 [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://detsky.blog.cz/0605/bludiste-v-pismenku-j>.

Starry, Starry Day Constellation Keychain Activity Kit. In: www.nature-watch.com [online]. 2017, [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://www.nature-watch.com/starry-starry-day-activity-kit-p-49.html?cPath=160_183.

Tajemný vesmír - Další země [online]. 2009 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=8LXMI8Gf8RA>.

Early Reading Strategy, The Report of the Expert Panel on Early Reading in Ontario [online]. 2003 [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/reports/reading/effective.html#goals>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Bludiště

Příloha č. 2: Zvířata

Příloha č. 3: Zuřivý reportér

Příloha č. 4: Naše třídní je mimozemšťan!

Příloha č. 5: Mapa příběhu

Příloha č. 6: Text na rozstříhání do naučného předmětu

Příloha č. 7: Šifrovací klíč

Příloha č. 8: Historka z kroniky

Příloha č. 9: Hlas Majusana

Příloha č. 10: Pětílístek

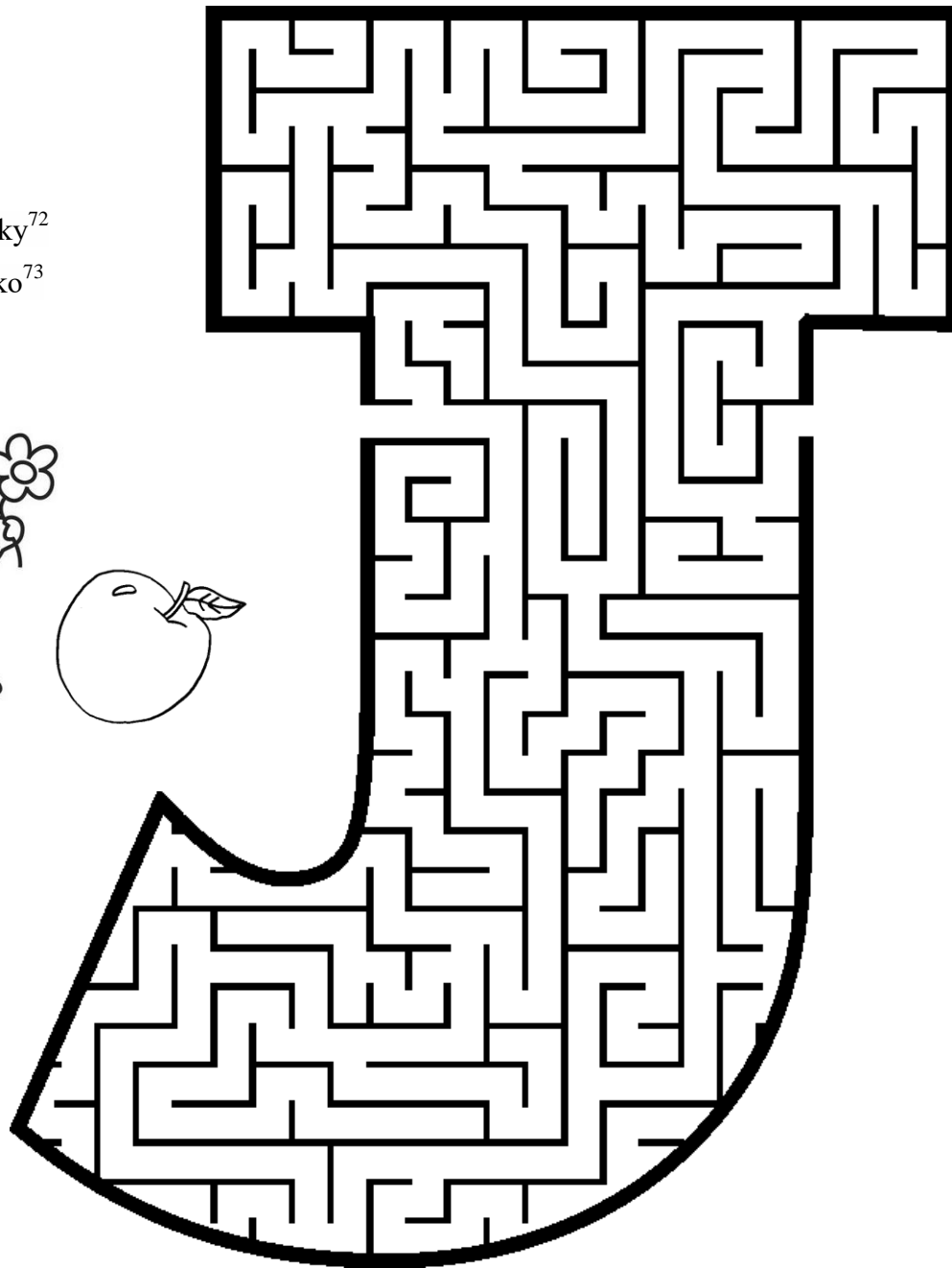
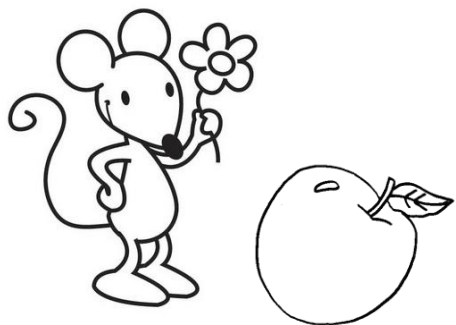
Příloha č. 1 - Bludiště

Najdi myšce cestu do jejího domečku a domaluj její obydlí.

Obrázek bludiště⁷¹

Obrázek myšky⁷²

Obrázek jablko⁷³

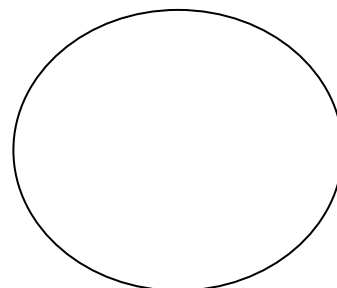
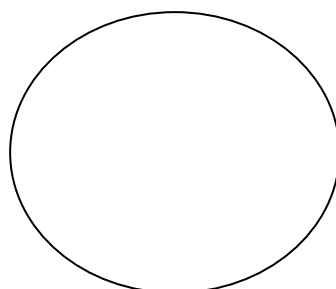
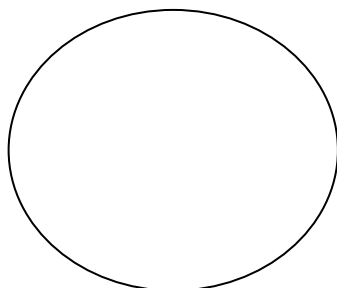
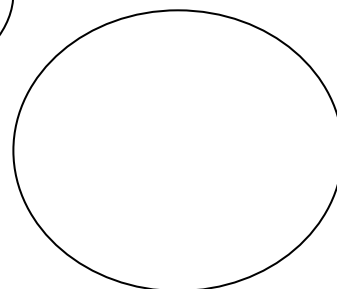
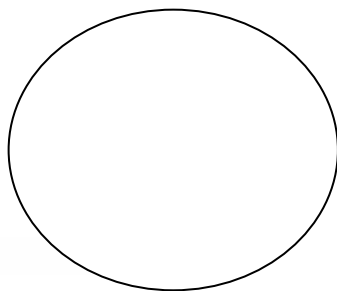

⁷¹ *Omalovánka bludiště*. [online]. [cit. 2016-11-28].

⁷² *Omalovánka myška*. [online]. 2012, [cit. 2016-11-28].

⁷³ *Omalovánka jablko*. [online]. 2009, [cit. 2016-11-28].

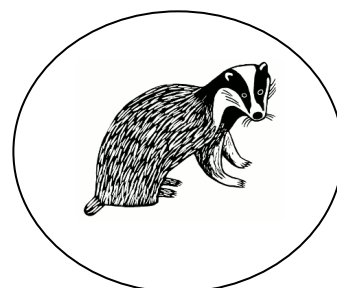
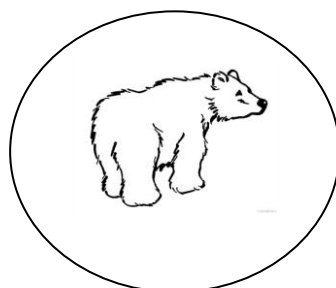
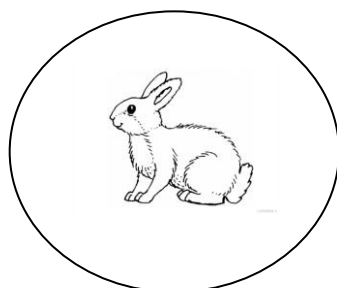
ZVÍŘATA

Obrázek králík⁷⁴

Obrázek medvěd⁷⁵

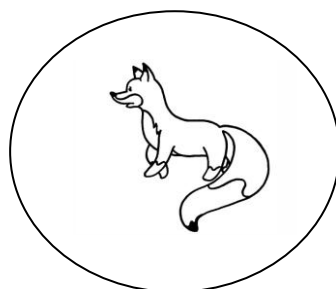
Obrázek jezevec⁷⁶

Obrázek krtek⁷⁷

Obrázek liška⁷⁸

Obrázek myš⁷⁹

⁷⁴ Králíci omalovánky [online]. 2017 [cit. 2017-03-11].

⁷⁵ Medvěd hnědý a medvěd lední [online]. 2012 [cit. 2017-03-11].

⁷⁶ Jezevec lesní [online]. 2017 [cit. 2017-03-11].

⁷⁷ Krtek [online]. 2013 [cit. 2017-03-11].

⁷⁸ Lišky omalovánky [online]. 2012 [cit. 2017-03-11].

⁷⁹ Myši, myšky, omalovánky [online]. 2012 [cit. 2017-03-11].

Příloha č. 3 - Zuřivý reportér

Jak se jmenuje naše sluneční soustava?	Kolik je planet naší sluneční soustavy?	Jak je velký vesmír?
Jak se nazývají tělesa z hornin, které se vznášejí ve vesmíru?	Kterou hvězdu vidíme jako první a která ráno svítí jako poslední?	Je Merkur druhá nejteplejší planeta sluneční soustavy?
Která planeta naší sluneční soustavy je největší?	Jakou přezdívku má planeta Mars?	Jak se říká tělesu, které dopadne na zemi?
Kterou z těchto věcí nenajdeš na měsíci? <ul style="list-style-type: none">• golfový míček,• vyobrazení Země• mapa	Jaké zvíře se vyskytlo jako první na oběžné dráze Země?	Jaká síla způsobuje, že planetky obíhají kolem Slunce?

Příloha č. 4 - Naše třídní je mimozemšťan!

Text: „Naše třídní je mimozemšťan! Vím to jistě! S takovou zaručenou zprávou přišla jednoho pondělního rána do školy Katka.

„Kdo ti to řekl?“ vyzvídala Monika.

„A víš to na sto procent?“ optala se nedůvěřivě Barča.

„Ty si děláš legraci,“ pronesl pochybovačně Honza.

„Vím to na beton, protože se mně o tom v noci zdálo. A dokonce dvakrát. Z pátku na sobotu a pak ještě jednou ze soboty na neděli. A třídní v tom snu byla celá modrá.“

Všichni jen vydechli:

„Tak to musí být pravda, protože když se Kátě něco zdá, pokaždé se to vyplní.“

Katka si dala ukazováček na rty:

„Psst, nikomu o tom ani muk! Zatím to víme jenom my čtyři.“

„A učitelka,“ dodal tajemně Honza.

Ta to neví. Teda ví, že je mimozemšťanka, to jo, ale neví, že to víme my,“ zakončila celou debatu Bára.

Vtom se ozval nepřeslechnutelný drčivý tón školního zvonku. Zvonku, který byl dětmi současně nenáviděn i milován. Když zvonek svolával děti na začátek vyučovací hodiny, snad každý kluk a každá holka otráveně protáhli obličej, zachmuřili tvář a počastovali neodbytný tón zvonku příkrým hodnocením: „Ach jo, ten pitomej zvonek už zas zvoní!“

Zato při vyučování, hlavně když se zkouší a hlava je prázdná, to se skoro všichni, tedy s výjimkou vyhlášených šprtů, nemohou dočkat spásného, osvobozujícího a v tu chvíli milovaného hlásku školního zvonku.

Ale tentokrát bylo všechno jinak. První hodinu, která měla každou chvíli začít, učí mimozemšťanka. Káťa, Monika, Bára a Honza se už nemohli dočkat, až ji budou bedlivě pozorovat. Možná se prozradí.

Když paní učitelka vešla, třídou to jen zašumělo.

Co myslíte, jak příběh pokračoval?

Zvláště čtyřlístek spiklenců po sobě významně zamrkal. Učitelka byla...celá modrá, tedy kromě obličejů a vlasů. Měla nový, jásavě modrý kostýmek, na krku zavěšené modré korálky a na malíčku pravé ruky, lidičky, podržte se, prstýnek s modrým vltavínovým kamenem. Ve vlasech aby toho nebylo málo, obrovskou sponu barvy letní oblohy. Třídní však nebyla dobře naladěná. Bylo to vidět na první pohled. Ve tváři, kterou zdobily

brýle s modrými obroučkami, se zračil nezvykle přísný, až nazlobený výraz. Sotva dohrkaly židličky, které vždy doprovázejí vzájemný pozdrav přicházejícího kantora a žáků, prohlásila: „BUĎTO JSEM MIMOZEMŠŤAN JÁ, NEBO VY! HÁDEJTE KDO, a praštila o stůl tlustým svazkem sešitů, ve kterých se smutně krčily opravené písemné práce.

„Samá čtyřka a pětka, „ povzdechla si, zakroutila nevěřicně hlavou, dlouze předlouze se zahleděla směrem ke stropu a pronesla neuvěřitelnou usvědčující větu: Milé dětičky, mám vás všechny moc ráda, ale věřte mi, že bych raději učila na Marsu.“

Nespokojená paní učitelka celou vyučovací hodinu opakovala a znovu a znovu vysvětlovala nepochopenou látku. Náš čtyřlístek K, M, B, H však pro ni neměl pochopení a byl duchem nepřítomen. Honza a holky mysleli jenom na jedno. Káťa měla pravdu. Sen se vyplnil. Jejich třídní je mimozemšťan!⁸⁰

⁸⁰ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.5-6.

Příloha č. 5 - Mapa příběhu⁸¹

NÁZEV

POSTAVY

PROSTŘEDÍ

POPIS POSTAVY

DĚJ

1

2

3

ZÁVĚR

⁸¹Srov. HANÁKOVÁ, Adéla, KROUPOVÁ, Kateřina, RUTOVÁ, Nina, NĚMCOVÁ, Michaela, DOLEŽALOVÁ, Olga. *Práce s třídním kolektivem ve společném vzdělávání: soubor pracovních listů*. 2015.

Příloha č. 6 - Kartičky na rozstříhání do naučného předmětu⁸²

Informace mám od kamaráda, který viděl nějaký film o mimozemšťanech.
Ptal jsem se rodičů a ti mi řekli, že nedávno někde slyšeli, že mimozemšťané přistáli na měsíci.
Psalí o tom v Blesku (bulvární noviny).
Našel jsem informace na webu NASA.
Našel/našla jsem odpověď na internetu, ale nebylo to nikým podepsané.
Viděl jsem dokument, který vysílala Česká televize.
Tvrdí to odborník, co je pod článkem podepsaný a má před jménem titul.
Bylo to v reklamě.
Odpověď jsem dostal na jednom facebookovém profilu.
Zjistil jsem informace na webových stránkách planetária v Praze.
V knihovně jsem si půjčil odbornou literaturu o vesmíru.
Našel/našla jsem to v encyklopedii.
Viděl jsem film o mimozemšťanech.
Odpověď jsem našel v knihovničce mých rodičů.

⁸² Srov. HANÁKOVÁ, Adéla, KROUPOVÁ, Kateřina, RUTOVÁ, Nina, NĚMCOVÁ, Michaela, DOLEŽALOVÁ, Olga. *Práce s třídním kolektivem ve společném vzdělávání: soubor pracovních listů*. 2015.

Příloha č. 8 - Historka z kroniky⁸³

„Toho večera přihodila se divná věc, která dle mého mínění, stojí za zaznamenání. Do naší obecní knihovny zavítal nový čtenář. Byl to pán středního věku na první pohled zvláštní. Nikoliv zjevem, ale oblečením. Měl dlouhý saténový plášť pronikavě modré barvy, až zrak přecházel. Každý jeho sebemenší pohyb, stačilo, když se jen trochu pootočil, způsobil, že po stěnách poskakovala namodralá světelná prasátka. Musel jsem si pokaždé zakrýt oči, abych od toho lesku neoslepl. Na hlavě měl neobyčejně vysoký modrý klobouk. Šel bez váhání, jako by to tu dobře znal, rovnou do třetí místnosti, ke třetímu regálu a uchopil třetí knihu zleva. Ve chvíli, kdy nesl knihu, jakýsi rozdováděný klučina, který zde právě s kamarádem tropil hlouposti, mu nechtěně knihu z ruky vyrazil. Ta se otevřela a jako velký pták třikrát zakroužila těsně pod stropem, několikrát se zvětšila a zase smrskla tak, že byla sotva vidět, načež zapadla kamsi mezi třetí a čtvrtý regál. Ten zvláštní muž se od té doby do naší knihovny vracel a po knize se stále ptal. Všichni knihu hledali, ona však nebyla k nalezení.“

⁸³ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.15.

Příloha č. 9 - Hlas Majusana

„Jmenuji se Mafo, a rozhodl jsem se tuto knihu napsat proto, že jsem posledním a skutečným pravým návštěvníkem naší kulaté modré planety a hodlám takto předat vám lidem poselství. Pocházím z planety Majusa, která je vzdálená třicet světelných let. Majusané jsou národ na vysokém stupni vývoje s neobyčejně vysokým IQ. Svoje znalosti a dovednosti nikdy nezapomínají. Ukládají si je v genech do dalších generací z pokolení na pokolení. To znamená, že znovu narozený jedinec hned od prvních krůčků ovládá to, co jeho máma i táta, jeho pra i prarodiče. Tyto znalosti, dovednosti i zkušenosti celý svůj život zhodnocuje a rozšiřuje. Potom je zase předá svým dětem, a tak to jde dál a dál. Takže zatímco u vás se musí každý jedinec učit od začátku, malý Majusan hned po narození umí vše, co se kdy naučili jeho předkové. Čtení a psaní je samozřejmostí.

Jistě chápeš, čtenáři, jak obrovské schopnosti a vědomosti musel každý Majusan mít. Věda a technika zde šla nikoli mílovými kroky, jak se u Vás na Zemi říká, nýbrž světelnými skoky. Mohu jen s lítostí konstatovat, že v době, kdy jsem vás navštívil, vaše nejvyspělejší technika byla v plenkách oproti tomu, co uměli, znali a používali Majusané. Majuská vesmírná plavidla založená na naprosto jiném pohonném systému, než je ten váš, létala mezi jednotlivými planetami s naprostou samozřejmostí a pravidelností, tak jako jezdí vaše autobusy mezi městy či vesnicemi, přičemž všechno to bylo otázkou několika okamžiků. Majusané odjakživa byli zvědaví národ. Proto je zajímalo, zda je život ještě někde jinde. V okolí planety Majusa se však nacházely pouze kamenné hvězdy. Majusané svými dokonalými přístroji sice brzy poznali, že i ve zcela obyčejném kameni se nachází život, ale ani oni dosud nedokázali rozluštit tajemnou řeč kamene. Proto létali stále dál a dál od rodné planety, hledali tisíce a tisíce let, až konečně narazili na podobnou planetu jako je ta jejich. Byla to Země. Nadšení Majusanů neznalo mezí.“⁸⁴

⁸⁴ SANDERA, Jiří. *Naše třídní je mimozemšťan*. 2012, s.25.

Příloha č. 10 - Pětিলístek

Obrázek vesmíru⁸⁵

⁸⁵ Puzzle Sluneční soustava 100 dílků [online]. [cit. .2017-03-18].